

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever

- en vejledning

Organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever

- **en vejledning**

2022

ISBN nr. 87-603-3340-5 (web udgave)

Indhold: Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Center for Folkeskole og Forberedende Grunduddannelse

Design: Center for Kommunikation og Presse

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

<https://www.uvm.dk/publikationer/folkeskolen/2022-organisering-af-folkeskolens-undervisning-af-tosprogede-elever>

Børne- og Undervisningsministeriet

Frederiksholms Kanal 21

1220 København K

Indhold

Indledning.....	6
1 Tosprogede børn og kommunens rolle	7
1.1 Definition af tosprogede børn	7
1.2 Sprogvurdering og sprogstimulering af børn indtil skolestart – en tidlig indsats	8
1.2.1 Særlige regler for fordrevne børn fra Ukraine.....	8
1.3 Tilbud til tosprogede børn og unge i den undervisningspligtige alder	9
2 Dansk som andetsprog.....	12
2.1 Begreb	12
2.2 Tilegnelsen af dansk	12
2.3 Fagområdet dansk som andetsprog	13
2.3.1 Dansk som andetsprog som en integreret del af den almindelige undervisning	13
2.3.2 Dansk som andetsprog uden for rammerne af den almindelige undervisning	14
3 Undervisningspligt.....	16
3.1 De almindelige bestemmelser	16
3.2 Særlige tilfælde.....	16
3.2.1 Børn, som ansøger om asyl.....	16
3.2.2 Børn, som søger om opholdstilladelse på andet grundlag end asyl.....	17
3.2.3 Børn med kortere ophold i Danmark.....	17
3.2.4 Sent ankomne elever	17
3.3 Undervisningspligtens indtræden	18
3.4 Elevers fravær fra undervisningen	19
4 Skolens optagelse af tosprogede børn og beslutning om sprogstøtte, jf. bekendtgørelsens § 2	20
4.1 Optagelse	20
4.2 Henvisning til undervisning i dansk som andetsprog	20
4.3 Den løbende vurdering af behovet for undervisning i dansk som andetsprog	21
4.4 Tosprogede børns forudsætninger i dansk ved optagelsen i skolen.....	22

5	Supplerende undervisning i dansk som andetsprog, jf. bekendtgørelsens § 3	23
5.1	Indholdet af den supplerende undervisning	23
5.2	Organiseringsformer	23
5.2.1	Undervisningen i dansk som andetsprog som en dimension i den almindelige undervisning	25
5.2.2	Undervisningen i dansk som andetsprog på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning som en del af den almindelige undervisning	26
5.2.3	Undervisningen i dansk som andetsprog i tiden til understøttende undervisning eller uden for den almindelige undervisningstid	26
5.2.4	Undervisningen i dansk som andetsprog i visse fag eller dele af et fag parallelt med den almindelige undervisning i fagene	27
5.3	Sprogcenter og vejledning i dansk som andetsprog	27
5.4	Omfang og varighed af den supplerende undervisning	28
5.5	Holddannelse	28
6	Basisundervisning i dansk som andetsprog, jf. bekendtgørelsens § 4	30
6.1	Basisundervisning i modtagelsesklasser	30
6.1.1	Indhold	30
6.1.2	Varighed	31
6.1.3	Undervisningstid i modtagelsesklasser	32
6.1.4	Antal elever og klassetrin	33
6.1.5	Tilhørsforholdet til en almindelig klasse	35
6.1.6	Nyttiggørelse af modersmål	35
6.1.7	Særlige modtagelsesklasser for analfabetiske elever	36
6.2	Basisundervisning på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning	36
6.2.1	Indhold og varighed	36
6.2.2	Elevtal og undervisningstid	36
6.3	Udvidede modtagelsesklasser	38
7	Henvisning af tosprogede elever til andre skoler, jf. bekendtgørelsens § 7	40
7.1	Ansvarsplacering og fremgangsmåde i forbindelse med beslutning om henvisning	40
7.2	Grundlaget for beslutning om henvisning	41
7.3	Løbende vurdering og henvisningens ophør	42
7.4	Befordring	43
8	Valgfaget almindelige indvandrersprog	44
9	Fritagelse for et fag, obligatoriske prøver og test	45

9.1	Fritagelse for et fag	45
9.2	Fritagelse for test	46
9.3	Fritagelse for prøver	46
10	Krav til kvalifikationer for undervisere i dansk som andetsprog, jf. bekendtgørelsens § 6	48
10.1	Uddannelse	48
10.2	Efteruddannelse og videreuddannelse	48
10.3	Tosprogede undervisere	48
10.4	Samarbejde og koordination	49
11	Specialundervisning af tosprogede elever m.m.	50
11.1	Tosprogede elever og specialundervisning	50
11.2	Tosprogede elever og ordblindhed	51
12	Samarbejdet mellem skole og hjem	52
12.1	Orientering om folkeskolen	52
12.2	Hjemmebesøg	52
12.3	Forældrenes mulighed for at støtte eleverne	53
12.4	Brug af tolk	53
12.5	Skolebestyrelser	53
13	Kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine	54
13.1	Optagelse	55
13.2	Ophør af indskrivning	56
13.3	Undervisningen	56
13.4	Frit skolevalg	57
13.5	Lovens ophævelse	57

Indledning

”Organisering af folkeskolens undervisning af tosprogede elever – en vejledning” foreligger hermed i en opdateret udgave. Der er tale om en opdatering af den seneste udgave af vejledningen fra 2017, som bl.a. er udbygget med omtale af nogle af hovedpunkterne i de midlertidige særlige regler om pasning og grundskoleundervisning til fordrevne børn og unge fra Ukraine, der har fået opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine (den såkaldte særlov) (læs mere om disse regler på [Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside](#) (uvm.dk)).

De nærmere regler om organiseringen af undervisningen i dansk som andetsprog i folkeskolen er fastsat i Børne- og Undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 1053 af 29. juni 2016 om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog.

Det er kommunalbestyrelsen og de kommunale skolemyndigheders ansvar og kompetence at fastsætte den nærmere ordning for undervisning af tosprogede elever i folkeskolen inden for rammerne af folkeskolelovens § 2, stk. 2 og bekendtgørelsen.

Nærværende vejledning forklarer og uddyber bestemmelserne i bekendtgørelsen om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog og giver anbefalinger til organiseringen heraf. Når der i denne vejledning står ”bekendtgørelsen” henvises der således til bekendtgørelse nr. 1053 af 29. juni 2016. Denne vejledning har dog også et bredere sigte, idet den blandt andet også berører de alternative undervisningstilbud uden for folkeskolen, som kommunerne kan give tosprogede børn og unge.

Vejledningen indeholder:

Kapitel 1: Tosprogede børn og kommunens rolle

Kapitel 2: Dansk som andetsprog

Kapitel 3: Undervisningspligt

Kapitel 4: Skolens optagelse af tosprogede børn og beslutning om sprogstøtte

Kapitel 5: Supplerende undervisning i dansk som andetsprog

Kapitel 6: Basisundervisning i dansk som andet sprog

Kapitel 7: Henvisning af tosprogede elever til andre skoler

Kapitel 8: Valgfaget almindelige indvandrersprog

Kapitel 9: Fritagelse for et fag, obligatoriske prøver og test

Kapitel 10: Krav til kvalifikationer for undervisere i dansk som andetsprog

Kapitel 11: Specialundervisning af tosprogede elever m.m.

Kapitel 12: Samarbejdet mellem skole og hjem

Kapitel 13: Kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine

1 Tosprogede børn og kommunens rolle

1.1 Definition af tosprogede børn

Børne- og Undervisningsministeriets definition af tosprogede elever fremgår af § 1 i bekendtgørelse nr. 1053 af 29. juni 2016 om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog (herefter benævnt bekendtgørelsen):

Ved tosprogede elever forstås børn, der har et andet modersmål end dansk, og som først ved kontakt med det omgivende samfund, eventuelt gennem skolens undervisning, lærer dansk.

Ved en lovændring i 1996 blev den hidtidige betegnelse "fremmedsprogede elever" erstattet af "tosprogede elever" for dermed at bringe sprogbrugen i overensstemmelse med international terminologi.

Denne definition dækker over børn, som i deres opvækst har behov for og møder to eller flere sprog uanset den aktuelle beherskelse af disse sprog. Betegnelsen dækker således både børn, som reelt kun taler ét andet modersmål end dansk, og børn, som mestrer flere sprog, herunder dansk.

Tosprogede børn omfatter således børn med vidt forskellige sproglige kompetencer og behov for undervisning i dansk som andetsprog. Nogle vil have behov for omfattende støtte gennem hele skoleforløbet, mens andre, som mestrer flere sprog, herunder dansk, på alderssvarende niveau, ikke vil have behov for denne undervisning.

Mange tosprogede børn vokser op i hjem, hvor der fortrinsvis tales et andet sprog end dansk. I nogle tilfælde udvikler børn to sprog i hjemmet, hvoraf det ene kan være dansk. I en sådan situation kan barnet i visse tilfælde have behov for støtte i dansktilegnelsen, om end det må forventes ikke at være i betydelig grad.

For nogle tosprogede børn gælder det desuden, at man i oprindelseslandet har et andet officielt sprog end det, forældrene taler. Dertil kommer, at barnets og forældrenes religion kan være baseret på endnu et sprog. Der findes således grupper af børn, som møder ikke blot to, men flere sprog i deres daglige omgivelser.

Tosprogede elever har vidt forskellige sproglige baggrunde

Tosprogede elever har vidt forskellige sproglige baggrunde. Ikke alle har nødvendigvis behov for undervisning i dansk som andetsprog. Det fordrer en individuel vurdering. Det kan anbefales, at alle børn, som kommer fra hjem, hvor det formodes, at der bliver talt et andet sprog end dansk, bliver vurderet.

Det tosprogede barn lærer dansk på baggrund af sine tidligere sproglige erfaringer og trækker på alt, hvad det ved og kan om sprog i forvejen. Det tager tid at tilegne sig flere sprog, og der stilles store krav til barnet. Det er derfor afgørende, at tosprogede børn får den fornødne støtte i sprogtilegnelsen i førskolealderen og i skolen i form af undervisning i dansk som andetsprog.

1.2 Sprog vurdering og sprogstimulering af børn indtil skolestart – en tidlig indsats

Kommunerne er efter dagtilbudslovens § 11 forpligtede til at gennemføre en sprogvurdering af alle børn i alderen omkring 3 år, der går i dagtilbud, hvis der på baggrund af sproglige, adfærdsmæssige eller andre forhold hos børnene, er en formodning om, at børnene kan have behov for støtte i deres sproglige udvikling. Derudover skal kommunerne gennemføre en sprogvurdering af børn i alderen omkring 3 år, der ikke er optaget i et dagtilbud. Kommunerne har endvidere pligt til at gennemføre en sprogvurdering af alle børn i aldersgruppen fra 3 år til barnets skolestart, når der er tale om børn, der ikke er optaget i et dagtilbud, og som ikke har modtaget en sprogvurdering i 3-årsalderen. Kommunerne kan beslutte at fremrykke sprogvurdering til børn i alderen omkring 2 år.

I tilfælde, hvor et barn på baggrund af sprogvurderingen vurderes at have behov for sprogunderstøttende aktiviteter, har kommunen ansvaret for, at der gives sprogstimulering til barnet.

Hvis sprogvurderingen af børn i dagtilbud viser, at barnet har behov for sprogstimulering, skal sprogstimuleringen fastsættes med udgangspunkt i barnets behov.

Tosprogede børn, der ikke er i dagtilbud og som på baggrund af en sprogvurdering vurderes at have behov for sprogstimulering, skal have et sprogstimuleringstilbud i form af en plads 30 timer om ugen i et dagtilbud.

Forældrene skal inddrages i forbindelse med sprogvurdering og sprogstimulering, og forældrene skal modtage vejledning i selv at understøtte deres barns sproglige udvikling.

Forældre har pligt til at lade deres børn deltage i både sprogvurdering og i en eventuel efterfølgende sprogstimulering eller i en sprogstimulering, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves af den sprogstimulering, som kommunen tilbyder. Kommunen har efter dagtilbudslovens § 12 pligt til at standse børneydelsen, hvis forældrene ikke overholder pligten til at lade barnet deltage i en sprogvurdering og en eventuel sprogstimulering.

1.2.1 Særlige regler for fordrevne børn fra Ukraine

Der er kommet ny midlertidig lovgivning på dagtilbudsområdet. De nye regler vedrører børn, der har opholdstilladelse efter lov nr. 324 af 16. marts 2022 om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine, med senere ændringer (særloven).

Den midlertidige lovændring giver kommunerne mulighed for at fravige reglerne om sprogvurdering og sprogstimulering for så vidt angår børn, der har opholdstilladelse efter særloven. De midlertidige regler gælder både børn, der er optaget i dagtilbud og børn, der ikke er optaget i dagtilbud, og som har opholdstilladelse efter særloven.

Det er den enkelte kommune, der beslutter, om et barn med ophold efter særloven skal have foretaget en vurdering af deres danske sprog. Kommunen skal træffe beslutningen på baggrund af en konkret individuel vurdering.

Tosprogede børn, der har opholdstilladelse efter særloven, og som ikke er optaget i et dagtilbud, er ikke omfattet af dagtilbudslovens regler om optagelse i et obligatorisk sprogstimuleringstilbud i form af et dagtilbud 30 timer om ugen, jf. dagtilbudslovens § 11, stk. 8.

Hvis kommunen sprogvurderer et barn, herunder et tosproget barn, der har opholdstilladelse efter særloven, skal omfanget af sprogstimuleringen fastsættes på baggrund af sprogvurderingen og det enkelte barns behov.

Hvis der er børn, der ikke er optaget i dagtilbud, og som ikke har fået foretaget en sprogvurdering, har kommunen ansvaret for at gøre barnets forældre opmærksomme på, at de har mulighed for, at deres børn kan blive optaget i et dagtilbud.

Den nye lov om ændring af dagtilbudsloven vedrørende pasningstilbud til fordrevne børn fra Ukraine ophæves som udgangspunkt den 17. marts 2024. Børne- og undervisningsministeren vil efter nærmere regler og efter aftale med aftalekredsen kunne forlænge loven til senest den 17. marts 2025.

1.3 Tilbud til tosprogede børn og unge i den undervisningspligtige alder

Efter folkeskolelovens § 32 er ethvert barn, der bor her i landet, undervisningspligtigt efter reglerne i lovens §§ 33-35, medmindre det er omfattet af bestemmelser om undervisningspligt i anden lovgivning. Det samme gælder børn, der skal opholde sig her i landet i mindst 6 måneder.

Undervisningspligten indtræder den 1. august i det kalenderår, hvor barnet fylder 6 år, og ophører den 31. juli ved afslutningen af undervisningen på 9. klassetrin.

Undervisningspligten ophører dog senest den 31. juli i det kalenderår, hvor barnet fylder 17 år eller har afsluttet uddannelse, der er ligestillet med grundskolen som nærmere angivet i folkeskolelovens § 33, stk. 2-9, jf. lovens § 34, stk. 1.

Det følger af folkeskolelovens § 40, stk. 1, at kommunalbestyrelsen har ansvaret for, at ethvert undervisningspligtigt barn i kommunen indskrives i folkeskolen eller får en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Derudover påhviler det kommunalbestyrelsen at sørge for undervisning i grundskolen og i 10. klasse af børn og unge under 18 år, der bor eller opholder sig i kommunen, og hvis forældre ønsker dem optaget i folkeskolen, jf. folkeskolelovens § 20, stk. 1.

Når kommunen skal opfylde disse forpligtelser over for tosprogede børn, har den som udgangspunkt følgende former for tilbud, som kan anvendes. Det første er i folkeskolen, og det er organiseringen af dette tilbud, som denne vejledning omhandler. Der kan dog også gives tilbud om grundskoleundervisning i en periode på en fri skole, som kommunen har indgået overenskomst med. Kommunen kan også, for så vidt angår undervisningspligtige børn fra Ukraine, der har fået ophold efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer fordrevet fra Ukraine (særloven), indskrive eleven i en særlig grundskole. Tilbuddene skitseres kort nedenfor, jf. pkt. a-c.

a. Folkeskole

Tosprogede elever, der optages i folkeskolen og som har behov for sprogstøtte, skal modtage folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog. Skolens leder beslutter ved optagelsen – efter inddragelse af fornøden sagkundskab og efter samråd med forældrene – om eleven har behov for sprogstøtte, og i givet fald hvordan eleven skal gives undervisning i dansk som andetsprog. I bekendtgørelsen om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog er der fastsat en række regler om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog, som er beskrevet nærmere i denne vejledning.

b. Kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine

Kommunerne har mulighed for at oprette særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine, og som har fået opholdstilladelse efter lov nr. 324 af 16. marts 2022 om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine med senere ændringer (særloven).

De særlige grundskoler er et kommunalt skoletilbud på linje med folkeskolen. Skolerne er ikke egentlige folkeskoler og er ikke omfattet af folkeskoleloven. Bestemmelserne i folkeskoleloven finder kun anvendelse for de særlige grundskoler i det omfang, det fremgår af loven. Tilbuddene i særlige grundskoler kan være et alternativ eller supplement til kommunens tilbud i folkeskolens almindelige klasser og

modtagelsesklasser. De kommunale særlige grundskoler skal give undervisning inden for børnehaveklassen og 1.-9. klassetrin, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Der henvises herved til lov om kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine, jf. lov nr. 691 af 24. maj 2022 med senere ændringer, og kapitel 13 i denne vejledning.

Kommunale særlige grundskoler kan optage undervisningspligtige børn og unge, der har opholdstilladelse efter særloven, hvis elevens nærmere bestemte behov ud fra en samlet, konkret vurdering bedst tilgodeses i en særlig grundskole, jf. nærmere herom i kapitel 13, afsnit 13.1.

Indskrivning i en særlig grundskole kan med forældrenes samtykke ophøre, når eleverne vurderes at kunne deltage i undervisningen i en almindelig klasse i folkeskolen.

Kommunerne kan desuden tilbyde fordrevne unge under 25 år med opholdstilladelse efter særloven, som ikke er i den undervisningspligtige alder, at deltage i undervisningen i en særlig grundskole, hvis kommunalbestyrelsen vurderer, at det konkret er det mest relevante undervisningstilbud.

Loven om kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine, ophæves den 17. marts 2024. Børne- og undervisningsministeren vil efter nærmere regler og efter aftale med aftalekredsen dog kunne forlænge loven til senest den 17. marts 2025.

c. Frie skoler

Frie grundskoler kan i henhold til friskoleloven optage elever i et særligt tilbud om grundskoleundervisning til tosprogede elever i den undervisningspligtige alder.

Skolen giver tilbud om særlig grundskoleundervisning til elever, hvor elevens bopælskommune vurderer, at eleven har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte i form af undervisning i dansk som andet-sprog, og det vurderes at være pædagogisk påkrævet at henvise eleven til det særlige tilbud om grundskoleundervisning.

Kommunalbestyrelsen og den frie grundskole skal indgå en overenskomst om rammerne for optagelse i den frie grundskoles særlig tilbud og kommunens tilskud til dækning af skolens udgifter hertil. Det er bl.a. et krav, at eleverne undervises i særlige modtagelsesklasser på den frie grundskole, og at undervisningen skal stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Skolens udgifter ved tilbuddet skal dækkes fuldt ud af kommunale tilskud eller andre indtægter bortset fra statslige tilskud og forældrebetaling. Der må således ikke opkræves forældrebetaling af forældre til børn, der deltager i undervisning i tilbuddene.

Elevernes bopælskommune skal løbende vurdere elevernes sproglige niveau med henblik på at fastslå, hvornår den enkelte elev kan deltage i almindelig grundskoleundervisning. Eleverne kan højst være i tilbuddet i to år, hvorefter eleverne overgår til almindelig grundskoleundervisning. De nærmere regler om særlige tilbud om grundskoleundervisning til visse tosprogede elever på frie grundskoler findes i kapitel 8 c i friskoleloven.

Kommunerne har også mulighed for at yde tilskud til en efterskole eller en fri fagskoles driftsudgifter for en elev, der som flygtning er kommet til Danmark uden sine forældre og er omfattet af lov om integration af udlændinge i Danmark (integrationsloven). Målgruppen er gruppen af uledsagede flygtningebørn i alderen 14-17 år. Skolen skal dækkes fuldt ud for sine driftsudgifter for den pågældende elev af kommunen eller andre indtægter bortset fra statslige tilskud og elevbetaling. Herved skal eleven ikke erlægge en egenbetaling for opholdet. Desuden skal undervisningen af undervisningspligtige elever på efterskoler og frie fagskoler stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen. Reglerne om efterskoleophold for uledsagede flygtningebørn fremgår af § 29 b i lov om efterskoler og frie fagskoler.

c.1. Særligt for fri- og privatskoler og fordrevne børn fra Ukraine

Særligt for fordrevne børn fra Ukraine, der har fået ophold efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine, har kommunalbestyrelsen fået mulighed for at henvise elever til fri- og privatskoler særlige tilbud om grundskoleundervisning til visse tosprogede elever, jf. kapitel 8 c i friskoleloven, uden forældrenes samtykke, jf. folkeskolelovens § 22 a, stk. 1, nr. 2.

Det er en forudsætning for adgangen til at henvise elever til undervisning på fri- og privatskoler uden forældrenes samtykke, at kommunalbestyrelsen har indgået en overenskomst herom med bestyrelsen eller lederen af den pågældende skole.

Henvisning til undervisning vil kunne benyttes i tilfælde, hvor kommunen skønner at have behov for at kunne gøre brug af ledig kapacitet, herunder lokale- og lærerressourcer, andre steder, som kommunalbestyrelsen ikke selv har til rådighed, og hvor kommunen skønner at henvisning er den mest hensigtsmæssige løsning. Det følger heraf, at henvisning vil skulle ske på baggrund af en konkret vurdering og med hensyn til den enkelte elev, herunder ift. reglerne for så vidt angår specialundervisning og specialpædagogisk bistand m.v.

Finansieringen af undervisningen skal bæres af den henvisende kommune.

2 Dansk som andetsprog

2.1 Begreb

En forudsætning for tosprogede elevers deltagelse i og udbytte af skolens almindelige undervisning er, at eleverne tilegner sig dansk. Tosprogede elever skal kunne deltage i folkeskolens almindelige undervisning, så deres sproglige såvel som faglige udbytte bliver så stort som muligt. Dansk som andetsprog er et af fagrækkens fag, og såfremt man er visiteret til dansk som andetsprog, er det obligatorisk at modtage undervisningen.

Betegnelsen dansk som andetsprog forklarer, at barnets tilegnelse af dansk almindeligvis begynder efter tilegnelsen af modersmålet. Der er således tale om en rækkefølge og ikke en rangorden.

Dansk som andetsprog er et sprogfag, som skal sikre, at eleverne tilegner sig det danske sprog og det faglige indhold i folkeskolens fag med henblik på videre uddannelse.

Målet er at give de tosprogede elever samme forudsætninger som andre elever for videre uddannelse og lyst til at lære mere med henblik på at kunne deltage i samfundets politiske, økonomiske, arbejdsmæssige, sociale og kulturelle liv med samme rettigheder og pligter som øvrige borgere. Målet er endvidere at forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre.

2.2 Tilegnelsen af dansk

Tilegnelsen af dansk som andetsprog forløber ikke på samme måde som udviklingen af modersmålet, idet eleven netop har et sprog, som eleven bygger videre på i tilegnelsen af andetsproget. Fra det tidspunkt barnet påbegynder sin andetsprogstilegnelse, starter den såkaldte intersprogsudvikling. Intersproget er det sprog, der udvikler sig mellem modersmålet og målsproget, det vil sige dansk i Danmark, og er et udtryk for den særlige måde, hvorpå barnet forstår og bruger det sprog, som det er i færd med at lære. Intersproget består af karakteristika fra både modersmålet og dansk. En analyse af elevens intersprog giver et indtryk af elevens sproglige forudsætninger og behov for støtte i dansk som andetsprog og er dermed et godt grundlag for tilrettelæggelsen af undervisningen i dansk som andetsprog.

Ud over elevens intersprogsudvikling er følgende faktorer også vigtige i tilegnelsesprocessen:

- elevens individuelle forudsætninger og alder
- kammeratskabsrelationer i skolen og i fritiden
- elevens modersmål
- hjemmet og hele elevens miljø
- tilrettelæggelsen af skolens undervisning og resurser.

Elever, som undervises i dansk som andetsprog, gennemgår en sprogudvikling på flere sprog. De tosprogede elever skal skaffe sig færdigheder, som danske elever forventes at have tilegnet sig, og derudover skal de sideløbende udvikle færdighederne og tilegne sig ny viden.

Basisfærdigheder, som omfatter dagligdags sprogbrug og kommunikation, kan normalt læres inden for et til to år, mens udbygning af færdigheder og beherskelse af et større begrebsapparat, herunder abstrakte begreber på dansk, tager længere tid.

Den særlige andetsprogpædagogiske opgave består i at støtte elevernes tilegnelse af dansk og sikre, at de får fagligt udbytte af undervisningen.

2.3 Fagområdet dansk som andetsprog

Dansk som andetsprog er beskrevet som et særligt fagområde i Fælles Mål for dansk som andetsprog, der omfatter både den tilegnelse, som finder sted, når dansk som andetsprog indgår som en del af den almindelige undervisning, og de situationer, hvor der er iværksat særskilt undervisning i dansk som andetsprog.

Der er fastsat følgende formål for faget dansk som andetsprog i § 19 i bekendtgørelsen om Fælles Mål, jf. bekendtgørelse nr. 1217 af 19. august 2020 om formål, kompetencemål og færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål):

”§19. Tosprogede elever skal i dansk som andetsprog udvikle sproglige kompetencer med udgangspunkt i deres samlede sproglige forudsætninger, sådan at eleverne kan forstå og anvende talt og skrevet dansk. Undervisningen skal knyttes tæt til skolens øvrige fag.

Stk. 2. Faget dansk som andetsprog skal gøre eleverne bevidste om sprog og sprogtilegnelse med henblik på en aktiv og ligeværdig deltagelse i skole og samfund samt forberede til videre uddannelse.

Stk. 3. Faget dansk som andetsprog skal styrke elevernes følelse af selvværd og fremme deres oplevelse af sprog som kilde til udvikling af personlig identitet.”

Dansk som andetsprog gives som supplerende undervisning eller som basisundervisning, som der er udarbejdet særskilte kompetencemål og færdigheds- og vidensmål for. Der er dermed to sæt Fælles Mål for undervisningen i dansk som andetsprog: Dansk som andetsprog - supplerende undervisning og Dansk som andetsprog - basisundervisning.

Fælles for både dansk som andetsprog – basis og dansk som andetsprog – supplerende er kompetenceområderne:

- Læsning
- Skrivning
- Lytning
- Tale.

Kompetenceområderne er basale sproglige færdighedsområder, der skal sikre, at tosprogede elever kan deltage i og få udbytte af folkeskolens undervisning på lige fod med andre elever, som gør dem i stand til at opnå så stor en faglig viden og indsigt som muligt i alle folkeskolens fag og emner. For yderligere indsigt i kompetencemål samt færdighed- og vidensmål henvises til EMU Danmarks Læringsportal (emu.dk). Her findes også Børne- og Undervisningsministeriets undervisningsvejledninger for skolens fag og obligatoriske emner og de tværgående emner samt for børnehaveklassen, der kan give inspiration til undervisningen.

2.3.1 Dansk som andetsprog som en integreret del af den almindelige undervisning

Tosprogede elever deltager som udgangspunkt i skolens almindelige undervisning ligesom øvrige elever.

Folkeskolens undervisning skal gennem undervisningsdifferentiering tilrettelægges, så alle elever – herunder tosprogede – kan få udbytte af undervisningen ud fra elevens behov og forudsætninger, jf. folkeskolelovens § 18.

Tosprogede elevers tilegnelse af dansk foregår i vidt omfang inden for rammerne af den almindelige undervisning både i faget dansk og i andre fag.

Undersøgelser har vist, at undervisningen i fagene ofte tilrettelægges ud fra en forventning om, at alle elever møder med et bestemt ordforråd, som undervisningen bygger videre på. Det drejer sig typisk om ord og udtryk, som hverken kan kategoriseres som egentlige fagord eller som alment kendte ord, eksempelvis gavt på et hus eller kant på et bord. Dette ordforråd anvendes ofte uforklaret i undervisningen i forbindelse med introduktionen af nye fagudtryk. Det kan betyde, at tosprogede elever, som ikke har tilegnet sig dette ordforråd, ikke får det fulde udbytte af undervisningen. Elevernes sproglige forudsætninger må derfor medtænkes i den pædagogiske tilrettelæggelse af undervisningen i klassen.

Når det drejer sig om tosprogede elever med sproglige behov, er deres sproglige udvikling en udvikling i dansk som andetsprog. Når undervisningen planlægges, skal der derfor både tages højde for målene for faget med den sproglige udvikling, som er knyttet hertil, og målene for dansk som andetsprog, hvor den dansksproglige udvikling er fastlagt.

Det er vigtigt at vurdere, om dansk som andetsprog som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen skal gives eleven ved undervisningsdifferentiering, gennem brug af andetsprogpædagogiske metoder, eller om eleven har et mere omfattende behov for supplerende undervisning i dansk som andetsprog, som nødvendiggør at tilknytte en ekstra underviser og eventuelt en opdeling af eleverne på hold eller ved enkeltmandsundervisning, jf. kapitel 5.

Det skal bemærkes, at tosprogede elevers sproglige udvikling i dansk som andetsprog er mere og anderledes end det tværgående emne *sproglig udvikling* i fagene fx ved en nyttiggørelse af modersmålet i den sproglige udvikling. Når der er tosprogede elever i klassen med behov for sprogstøtte, skal undervisning i dansk som andetsprog i den almindelige undervisning integreres i den fagundervisning, som eleven deltager i.

Sproglig udvikling er et tværgående emne og fokusområde i Fælles Mål og er som sådan indskrevet i alle obligatoriske fag. De sproglige læringsmål er indskrevet i hvert fag som obligatoriske kompetencemål og som færdigheds- og vidensområder med forskelligt fokus afhængigt af fagenes egenart. I fagenes undervisningsvejledninger står nærmere beskrevet, hvordan læringsmålene tænkes udmøntet i det konkrete fag. Samfundsfag har fx sprog og skriftsprog som et færdigheds- og vidensområde og kalder sit vejledningsafsnit for sproglig udvikling. Matematik har kommunikation som et færdigheds- og vidensområde og har også en vejledningstekst for sproglig udvikling, mens de naturfaglige fag har mål for kommunikation og benytter overskrifterne "kommunikationskompetence" og/eller sproglig udvikling i vejledningerne for biologi, fysik/kemi, geografi samt natur/teknologi.

Med sproglig udvikling i fagene forpligtiger alle skolens undervisere sig på at undervise alle elever i fagenes sprog med det formål at understøtte elevernes faglige og sproglige udvikling. Underviseren skal altså ud over de faglige læringsmål for det pågældende fag også opstille sproglige mål eller faglige og sproglige mål i en kombination. I klasser med tosprogede elever skal de sproglige mål tage højde for tosprogede elevers sproglige udvikling.

2.3.2 Dansk som andetsprog uden for rammerne af den almindelige undervisning

Visse tosprogede elever, som er optaget i en almindelig klasse, har behov for, at den supplerende undervisning i dansk som andetsprog også gives uden for klassens rammer. Supplerende undervisning i dansk som andetsprog, der ikke kan foregå som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen, skal som udgangspunkt foregå som særskilt undervisning i den tid, der er afsat til understøttende undervisning eller uden for den almindelige undervisningstid. Dog skal man være opmærksom

på, at der kan være tosprogede elever, som på grund af utilstrækkeligt dansk har behov for, at undervisningen i dansk som andetsprog i visse fag eller dele af fag foregår parallelt med klassens undervisning. Det skal dog understreges, at det er undtagelsen, at eleverne tages ud af den almindelige undervisning.

Supplerende undervisning i dansk som andetsprog skal gives i et omfang og med en varighed, der modsvarer den enkelte elevs forudsætninger og behov, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 4. Eleverne skal løbende vurderes i forhold til Fælles Mål for faget dansk som andetsprog og skolens øvrige fag. Vurderingerne danner baggrund for organisering og tilrettelæggelse af undervisningen i dansk som andetsprog og skolens øvrige fag, som koordineres tæt, så elevernes dansktilegnelse finder sted samtidig med den faglige udvikling.

Der er som nævnt udarbejdet Fælles Mål for dansk som andetsprog – supplerende. De nærmere organisatoriske forhold er beskrevet under kapitel 5.

I de tilfælde, hvor en elev ved optagelsen i skolen kan for lidt dansk til at kunne deltage i den almindelige undervisning i klassen, skal der gives basisundervisning i dansk som andetsprog, for eksempel i modtagelsesklasser målrettet sent ankomne unge. Formålet med denne basisundervisning i dansk som andetsprog er, at det videre skoleforløb kan baseres på skolens almindelige undervisning.

Basisundervisningen henvender sig til elever, som netop er ankommet til Danmark, og som ikke har de fornødne sproglige kompetencer, der skal til for at kunne få et meningsfyldt fagligt udbytte af den almindelige undervisning.

Der er udarbejdet mål for basisundervisningen i børnehaveklassen og 1.-9. klassetrin og for basisundervisningen i 10. klasse.

Reglerne om supplerende undervisning henholdsvis basisundervisning i dansk som andetsprog uddybes i kapitel 5 og 6.

3 Undervisningspligt

3.1 De almindelige bestemmelser

Efter folkeskolelovens § 32 er ethvert barn, der bor her i landet, undervisningspligtig, medmindre det er omfattet af bestemmelser om undervisningspligt i anden lovgivning. Det samme gælder børn, der skal opholde sig her i landet i mindst 6 måneder.

Det betyder, at alle børn, der bor her i landet, er omfattet af folkeskolelovens regler om undervisningspligt. Undervisningspligten kan blandt andet opfyldes i folkeskolen, i en fri grundskole eller som hjemmeundervisning. Efter 7. klassetrin kan undervisningspligten også opfyldes ved blandt andet at deltage i undervisning, der svarer til folkeskolens, på en godkendt efterskole, en fri fagskole samt ved deltagelse i heltidsundervisning i den kommunale ungdomsskole.

Børn, der skal opholde sig her i landet i mindst seks måneder, er ligeledes omfattet af folkeskolelovens regler om undervisningspligt. Det gælder, uanset om barnet er dansk statsborger eller har statsborgerskab i et andet land. Det afgørende er, at barnets ophold er bestemt til at vare i mindst seks måneder. Er opholdet oprindelig ikke bestemt til at vare i mindst seks måneder, indtræder undervisningspligten først fra det tidspunkt, hvor det senere viser sig at skulle vare i mindst seks måneder.

Seks måneders-kravet i folkeskoleloven skal generelt fortolkes til gavn for barnet, da det er folkeskolens opgave at sikre grunduddannelse til alle børn her i landet. Kravet skal endvidere ses i sammenhæng med FN's børnekonvention, hvorefter staterne skal gøre grunduddannelse tvungen og gratis tilgængelig for alle.

Folkeskolelovens regler om undervisningspligt gælder ikke, hvis et barn er omfattet af undervisningspligt i medfør af udlændingelovens § 42 g om børn af asylansøgere. Børn, for hvem der er indgivet ansøgning om opholdstilladelse på andet grundlag end asyl, er ikke omfattet af udlændingelovgivningens regler om undervisningspligt. Disse børn anses derfor for omfattet af den almindelige undervisningspligt i henhold til folkeskoleloven.

Ret og pligt til undervisning

Tosprogede børn, som bor eller forventes at opholde sig i Danmark i mindst seks måneder, er omfattet af de almindelige regler om ret og pligt til undervisning. Statsborgerskab er uden betydning i forhold til undervisningspligten.

3.2 Særlige tilfælde

3.2.1 Børn, som ansøger om asyl

Der er i udlændingelovens § 42 g fastsat en særlig undervisningspligt for børn af asylansøgere. Bestemmelsen er indsat i 1996 blandt andet på baggrund af FN's børnekonvention, hvorefter alle børn, som er undergivet en medlemsstats jurisdiktion, skal være omfattet af undervisningspligt. Undervisningen af disse børn, som almindeligvis opholder sig i asylcentre, udføres af en indkvarteringsoperatør efter aftale med Udlændingestyrelsen. Indkvarteringsoperatøren kan i samarbejde med kommunerne indgå aftale om, at asylansøgebørn modtager undervisning i folkeskolen.

Hvis asylansøgere får opholdstilladelse, skal børnene straks optages i folkeskolen.

3.2.2 Børn, som søger om opholdstilladelse på andet grundlag end asyl

Gruppen består navnlig af børn, for hvem der er indgivet ansøgning om opholdstilladelse på grundlag af familiesammenføringsreglerne. Disse børn, der typisk har ophold hos en herboende familie, er ikke omfattet af den særlige undervisningspligt i medfør af udlændingeloven. De er derfor omfattet af undervisningspligten efter folkeskoleloven.

Det er en betingelse for optagelse i folkeskolen, at barnet må forventes at skulle opholde sig her i landet i mindst seks måneder. I forhold til vurderingen af dokumentation for opholdet er det væsentligt at fremhæve, at seks måneders-kravet alene bygger på en antagelse om det fremtidige ophold, og at der bør foretages en lempelig fortolkning til fordel for barnet. Ved skolestart skal der fremlægges dokumentation, der kan sandsynliggøre, at barnet vil opholde sig i Danmark i de kommende seks måneder. I den sammenhæng må det anses for tilstrækkeligt, at der fremlægges dokumentation for, at der er indgivet en ansøgning om opholdstilladelse for barnet.

3.2.3 Børn med kortere ophold i Danmark

Er opholdet i Danmark bestemt til eller må forventes at vare mindre end seks måneder, er der intet til hinder for, at de kommunale skolemyndigheder kan imødekomme ønsker om midlertidig optagelse i folkeskolen. Det samme gælder, hvis varigheden af opholdet ikke er bestemt på forhånd. Det anbefales normalt at imødekomme sådanne anmodninger, når der ses bort fra børn, som har kortvarige ferieophold i Danmark.

3.2.4 Sent ankomne elever

Med betegnelsen sent ankomne elever tænkes på flygtninge/indvandrere, som kommer til Danmark som unge mennesker fra 14-årsalderen eller senere. Disse unge står i en særlig situation i forhold til skolegang, uddannelse og beskæftigelse. De kan på grund af deres sene ankomst til Danmark have vanskeligt ved at nå at erhverve de kompetencer, der almindeligvis forventes for at kunne påbegynde en ungdomsuddannelse på lige fod med andre unge. Sådanne elever kan derfor med fordel starte i folkeskolen.

Er den unge under 18 år, og har vedkommende ikke i udlandet gennemgået en grundskoleundervisning eller en undervisning, der svarer til 10. klasse, har den unge krav på optagelse i folkeskolen, jf. folkeskolelovens § 20, stk. 1. Der vil kunne oprettes udvidede modtagelsesklasser på 8.-10. klassetrin for tosprogede elever, der er flyttet til Danmark, efter at de er fyldt 14 år, se herved kapitel 6, afsnit 6.3.

I dag undervises sent ankomne elever, som er under 18 år, men over den undervisningspligtige alder, som udgangspunkt i den kommunale ungdomsskole. I ungdomsskolen er der mulighed for, at de unge tilegner sig de fornødne dansksproglige og faglige færdigheder i et ungemiljø. Ungdomsskolens virksomhed er for unge mellem 14 og 18 år, men kommunalbestyrelsen kan beslutte, at unge under 14 og over 18 kan optages.

Unge over 18 år vil være omfattet af danskuddannelseslovens målgruppe (lov om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl.). Her gælder kommunens forpligtelse til at tilbyde danskuddannelse dog alene nyankomne udlændinge. Danskuddannelsen kan for mange være en god overgang til senere at påbegynde en ungdomsuddannelse og/eller få adgang til arbejdsmarkedet. Undervisningen vil kunne udbydes af fx kommunale sprogcentre m.v., jf. § 10, stk. 1, i lov om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl., og den kommunale ungdomsskole, jf. ungdomsskolelovens § 3, stk. 2, nr. 4.

I sjældne tilfælde kan undervisning i dansk som andetsprog i forberedende grunduddannelse (FGU) eller i Almen voksenuddannelse (avu) være relevant. Det kræver et vist niveau af danskundskaber.

Hvis der lokalt ikke er oprettet eller er langt til et voksenundervisningstilbud, kan kommunalbestyrelsen træffe beslutning om, at enkelte voksne skal have mulighed for at deltage i folkeskolens undervisning på 8.-10. klassetrin. Kommunalbestyrelsen kan således i henhold til folkeskolelovens §§ 3, stk. 8, og 19 i, stk. 1, hvor geografiske eller andre særlige forhold taler derfor (i begrænset omfang) tilbyde voksne over 18 år at deltage i folkeskolens undervisning på 8.-10. klassetrin. Kommunalbestyrelsen fastsætter i givet fald generelle retningslinjer herfor, jf. folkeskolelovens § 40, stk. 2, nr. 6. Skolebestyrelsen godkender i så fald inden for disse retningslinjer, om voksne skal kunne deltage i skolens undervisning på 8. og 9. klassetrin samt i 10. klasse og fastsætter principper herfor, jf. folkeskolelovens § 44, stk. 5.

Det skal bemærkes, at bestemmelsen i folkeskolens § 3, stk. 8, i nogle kommuner er blevet forstået som bred hjemmel til i større omfang at tilbyde unge udlændinge over 18 at deltage i folkeskolens undervisning i udvidede modtagelsesklasser. Det fremgår imidlertid klart af forarbejderne til bestemmelsen, at det som nævnt kun er hensigten at lade et begrænset antal voksne over 18 år deltage i folkeskolens undervisning på de ældste klassetrin i tilfælde, hvor der er langt til voksenundervisningstilbud (jf. bemærkningerne til bestemmelsen i lovforslag nr. 130 fremsat den 22. januar 2003 - forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen (Bedre indskoling og styrkelse af fagligheden i folkeskolens undervisning), som vedtaget ved lov nr. 300 af 30. april 2003)). Bestemmelsen giver således ikke mulighed for i større omfang at tilbyde unge udlændinge over 18 år at deltage i undervisningen i folkeskolens udvidede modtagelsesklasser (dvs. modtagelsesklasser på 8.-10. klassetrin for tosprogede elever, der er flyttet til Danmark, efter de er fyldt 14 år).

Som udgangspunkt under normale omstændigheder er det alene særlige geografiske forhold, der som nævnt kan begrunde optagelsen af en voksen elev i folkeskolens ældste klasser. Den generelle ramme for folkeskolens undervisning er således, at unge voksne ikke skal fastholdes i et børnemiljø, og at folkeskolen skal bestå af børn ikke voksne. Inden for denne ramme kan andre særlige forhold helt undtagelsesvist begrunde, at en ung, der er fyldt 18 år, tilbydes undervisning i folkeskolen. Det betyder, at en kommunalbestyrelse i enkeltstående tilfælde kan tilbyde en ung at gå i 10. klasse, hvis den pågældende har ønske herom, og der er nogle helt særlige konkrete forhold, herunder helt særlige geografiske omstændigheder, der gør sig gældende. Det kan fx være tilfældet, hvis en elev er fyldt 18 år i 9. klasse, og selv ønsker at blive i sin klasse og færdiggøre 10. klasse sammen med klassekammeraterne. Tilbuddet om undervisning i folkeskolen kan dog ikke stå alene, men skal suppleres med et tilbud om et relevant undervisningstilbud for voksne.

For så vidt angår grundskoletilbud til unge under 25 år, der er fordrevet fra Ukraine og har fået opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine (særløven), henvises der endvidere til kapitel 13.

3.3 Undervisningspligtens indtræden

Efter folkeskolelovens § 34, stk. 1, indtræder undervisningspligten den 1. august i det kalenderår, hvor barnet fylder 6 år. Pligten ophører igen den 31. juli ved afslutningen af undervisningen på 9. klassetrin. Undervisningspligten ophører dog senest den 31. juli i det kalenderår, hvor barnet fylder 17 år eller har afsluttet uddannelse, der er ligestillet med grundskolen.

Kommunen er forpligtet til at tilbyde alle børn og unge under 18 år i kommunen, som ikke i udlandet har gennemgået en grundskoleundervisning og en undervisning, der svarer til 10. klasse, optagelse i folkeskolen, jf. folkeskolelovens § 20, stk. 1.

Der er således lidt forskel på, hvornår man har pligt til at lade sig undervise i folkeskolen, og hvornår man har krav på undervisning.

For børn i den undervisningspligtige alder, som ankommer fra udlandet, og som skal opholde sig i

Danmark i mere end 6 måneder, indtræder undervisningspligten i princippet, straks efter at barnet er ankommet til Danmark. Det kan dog tillades, at skolegangen udskydes for en kort periode, fx hvis familien skal have tid til at finde fast bolig.

Tidspunktet for undervisningspligtens indtræden efter ankomsten

Kommunens forpligtelse til at etablere undervisning, herunder undervisning i dansk som andet-sprog, for tilflyttede tosprogede børn indtræder straks efter tilflytningen.

3.4 Elevers fravær fra undervisningen

Folkeskolens almindelige regler, herunder ordensregler og mødepligt, gælder også for de tosprogede elever. For så vidt angår spørgsmålet om mødepligt og fravær henvises der til bekendtgørelse nr. 1063 af 24. oktober 2019 om elevers fravær fra undervisningen i folkeskolen.

Skolelederen skal give meddelelse til Udbetaling Danmark, hvis skolen får oplysning om, at en elev opholder sig eller kan formodes at opholde sig i udlandet. Dog skal meddelelse ikke gives, hvis skolen har oplysninger om, at der er tale om et ophold i forbindelse med sygdomsbehandling eller et kortvarigt ferieophold eller lignende, og der ikke er tale om ulovligt skolefravær. Meddelelse skal heller ikke gives, hvis en skole har oplysninger om, at barnet opholder sig midlertidigt i udlandet som led i barnets uddannelsesforløb med henblik på at forbedre barnets muligheder for at klare sig under fortsat ophold her i landet, og der ikke er tale om ulovligt skolefravær. Det fremgår af § 25 i bekendtgørelse nr. 1563 af 13. december 2013 om børne- og ungeydelsen.

Endvidere følger det af § 26 i bekendtgørelsen om børne- og ungeydelsen, at hvis en skole i en uge ikke har haft kontakt med barnet og ikke har oplysninger om årsagen hertil, skal skolens leder straks give meddelelse herom til Udbetaling Danmark, såfremt den manglende kontakt kan skyldes, at barnet ikke længere opholder sig her i landet.

4 Skolens optagelse af tosprogede børn og beslutning om sprogstøtte, jf. bekendtgørelsens § 2

4.1 Optagelse

Børn placeres på det klassetrin, som svarer til deres skolealder, jf. folkeskolelovens § 12, stk. 1. Hvis det er til barnets bedste, kan de dog efter samråd med forældrene placeres et klassetrin under deres skolealder eller rykkes et klassetrin op. Indplacering af en elev på et lavere klassetrin må ikke være en undskyldning for ikke i tide at tilbyde specialundervisning, jf. lovens § 3, stk. 2, supplerende undervisning m.v. til skoleskiftere eller andre med behov for midlertidig faglig støtte, jf. lovens § 5, stk. 6, samt for tosprogede elevers vedkommende undervisning i dansk som andetsprog, jf. lovens § 5, stk. 7.

Forud for en beslutning om klassetrinsindplacering på et andet klassetrin end, hvad der følger af elevens skolealder, vil der skulle foretages en pædagogisk vurdering af elevens undervisningsbehov. Det er op til lokal beslutning at tilrettelægge den pædagogiske vurdering, herunder om der skal indgå testmaterialer i vurderingen, og om pædagogisk-psykologisk rådgivning (PPR) skal inddrages. Forældrene har ret til at få inddraget PPR, hvis det ønskes. Elevens synspunkter skal tillægges passende vægt under hensyntagen til elevens alder og modenhed. Skolelederen skal træffe afgørelsen efter et samlet skøn, der inddrager barnets pædagogiske behov samt sociale relationer. I skolelederens vurdering skal indgå eventuelt behov for specialundervisning m.v., hvis klassetrinsindplaceringen ikke ændres. Skolelederen kan vægte sociale hensyn tungere og således vælge ikke at placere en elev på et lavere eller højere klassetrin, selvom rent indlæringsmæssige hensyn kunne tale herfor.

4.2 Henvisning til undervisning i dansk som andetsprog

Folkeskolelovens § 5, stk. 6, 1. pkt., fastsætter, at der i fornødent omfang gives undervisning i dansk som andetsprog til tosprogede børn i grundskolen.

Det betyder, at undervisningen i dansk som andet sprog skal gives i et omfang og af en varighed, der modsvarer den enkelte elevs behov og forudsætninger.

Ved optagelsen af en tosproget elev skal der tages stilling til, om eleven har behov for sprogstøtte, og i givet fald hvordan eleven skal gives undervisning i dansk som andetsprog. Beslutningen herom træffes af skolens leder med fornøden inddragelse af sagkyndig bistand og efter samråd med forældrene og eleven.

Til tosprogede elever, som er i stand til at deltage i den almindelige undervisning i klassen, gives der supplerende undervisning i dansk som andetsprog efter bekendtgørelsens § 3. Tosprogede elever, hvis behov for sprogstøtte betyder, at de ikke ved optagelsen kan deltage i den almindelige undervisning i klassen med et tilstrækkeligt udbytte, skal gives basisundervisning i dansk som andetsprog efter bekendtgørelsens § 4.

Til vurdering af elevens sproglige udvikling ved skolestart og skoleskift, herunder om eleven har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte i form af undervisning i dansk som andetsprog, kan kommunerne

blandt andet gøre brug af følgende sprogscreeningsmaterialer, som Børne- og Undervisningsministeriet har stillet til rådighed:

- ["Hele vejen rundt om elevens sprog og ressourcer"](#) (emu.dk)
- [Sprogprøverne](#) (prøvebanken.dk)
- ["Vis hvad du kan"](#) (uvm.dk).

Skolens leder inddrager i fornødent omfang sagkyndig bistand bl.a. ved beslutningen om, hvorvidt barnet vil kunne deltage i undervisningen i en almindelig klasse med supplerende undervisning i dansk som andetsprog, jf. bekendtgørelsens § 3, eller skal gives basisundervisning i dansk som andetsprog eksempelvis i en modtagelsesklasse, jf. bekendtgørelsens § 4.

Den sagkyndige vurdering bør foretages af en person, som har den fornødne faglige viden om dansk som andetsprog og om børns generelle sprogudvikling. Det er vigtigt, at den sagkyndige i vurderingen har for øje, at eleven er i gang med en sproglig udvikling på både modersmålet og dansk. Eleven har således en viden om sprog, som det gør brug af i den fortsatte tilegnelse af dansk. Derfor kan det være nyttigt at inddrage tosproget personale, som kan vurdere elevens sproglige kompetencer på modersmålet til brug for en vurdering af elevens samlede sproglige kompetence.

Forældrene skal inddrages i beslutningen om henvisning til dansk som andetsprog. Det er afgørende, at forældrene orienteres om foranstaltningerne for undervisningen i dansk som andetsprog, samt om betydningen af, at deres barn deltager i denne. Det er tillige af stor betydning at sikre forældrenes opbakning, da det er afgørende for elevernes motivation samt for deres tilegnelse af dansk og det faglige udbytte, at skole og hjem samarbejder om dette.

4.3 Den løbende vurdering af behovet for undervisning i dansk som andetsprog

Det undervisende personale, som er knyttet til klassen, må til stadighed følge udviklingen i tilegnelsen af dansk hos de tosprogede elever. Det kan bl.a. gøres ved, at underviseren meget præcist beskriver elevens sproglige kompetencer i forhold til de fire kompetenceområder i Fælles Mål for dansk som andetsprog over en længere periode. Hvis det skønnes, at en elev har behov for undervisning i dansk som andetsprog, der går ud over rammerne for klassens almindelige undervisning, inklusiv særlige støtteforanstaltninger og lignende i klassen, må klasseteamet give indstilling herom til skolens leder.

Det kan være en fordel at inddrage kollegaer med særlige kvalifikationer i dansk som andetsprog i disse vurderinger. Det kan for eksempel være kollegaer fra skolens sprogcenter, hvis et sådant findes.

Omfang og varighed

Undervisningen i dansk som andetsprog skal gives i et omfang og af en varighed, der modsvarer den enkelte elevs behov og forudsætninger.

Eleverne skal løbende vurderes i forhold til Fælles Mål for faget dansk som andetsprog og skolens øvrige fag med henblik på at vurdere, om der stadig er et behov for undervisning i dansk som andetsprog. Undervisningen skal opretholdes, så længe behovet findes.

Til brug for vurderingen af tosprogede elevers sproglige udvikling undervejs i skoleforløbet kan der suppleres med de frivillige nationale test i dansk som andetsprog på 5. og 7. klassetrin. Testene kan supplere de obligatoriske test, som eleverne skal gennemføre i udvalgte fag og på bestemte klassetrin, med henblik på at vurdere, om der fortsat er behov for undervisning i dansk som andetsprog.

4.4 Tosprogede børns forudsætninger i dansk ved optagelsen i skolen

Børn, som er opvokset i Danmark

Mange af de tosprogede børn er født og opvokset her i landet og har modtaget obligatorisk sprogstimulering i op til tre år, hvis der har været behov herfor.

Hensigten med obligatorisk sprogstimulering er at sikre, at alle tosprogede børn kan påbegynde skolegangen uden sprogmæssige problemer. Færre vurderes at have behov for basisundervisning, hvis de har deltaget i obligatorisk sprogstimulering.

Børn, som er tilflyttet Danmark umiddelbart inden optagelsen i folkeskolen

Børnene har almindeligvis ikke noget forhåndskendskab til dansk og skal derfor have basisundervisning i dansk som andetsprog, jf. bekendtgørelsens § 4.

Eleverne kan dog have fået danskundervisning i en eventuel asylfase afhængig af asylfasens længde. Disse elever er kommet i gang med tilegnelsen af basisfærdigheder på dansk. Elevernes behov for særlig undervisning i dansk som andetsprog må vurderes i det konkrete tilfælde.

5 Supplerende undervisning i dansk som andetsprog, jf. bekendtgørelsens § 3

5.1 Indholdet af den supplerende undervisning

Dansk som andetsprog er et fag i folkeskolens fagrække. Supplerende undervisning i dansk som andetsprog gives til tosprogede elever, som er i stand til at deltage i den almindelige undervisning i klassen.

Den supplerende undervisning er dermed beregnet for elever, som har sproglige forudsætninger for at kunne deltage i den almindelige undervisning i klassen, eventuelt med særlige støtteforanstaltninger og lignende i klassen, men som alligevel har behov for undervisning i dansk som andetsprog, jf. formålet med faget.

Undervisningen tilrettelægges under hensyn til Fælles Mål for de enkelte fag og obligatoriske emner, herunder de sproglige mål i fagene, samt Fælles mål for faget dansk som andetsprog – supplerende. jf. § 19 og bilag 18 i bekendtgørelse nr. 1217 af 19. august 2020 om formål, kompetencemål og færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål).

5.2 Organiseringsformer

I en undersøgelse af den danske folkeskole peger OECD på, at det er en særdeles uhensigtsmæssig løsning, at tosprogede elever er nødt til at udeblive fra timer i andre fag for at drage nytte af den ekstra hjælp i dansk som andetsprog.

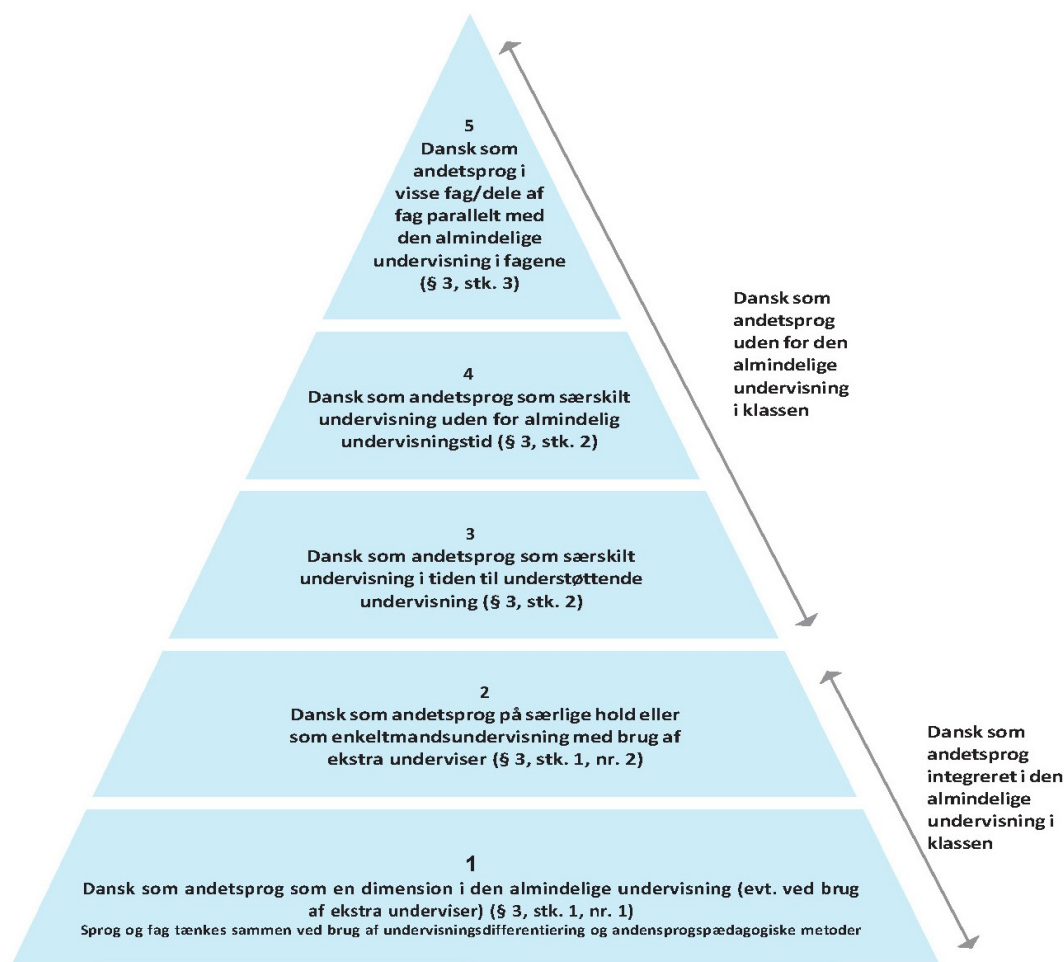
På den baggrund er reglerne om undervisning i dansk som andetsprog fastsat efter en model, hvor elever kun tages ud af klassens undervisning (i fagene) i det omfang, det er absolut nødvendigt.

Undervisning i dansk som andetsprog gives derfor først og fremmest som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen. Denne undervisning kan efter bekendtgørelsens § 3, stk. 1, organiseres på to måder;

1. som en dimension i den almindelige undervisning, eller
2. på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning.

Kan supplerende undervisning i dansk som andetsprog ikke alene gives som en integreret del af undervisningen, gives den også som særskilt undervisning i tiden til understøttende undervisning eller uden for almindelig undervisningstid, så eleven ikke går glip af den undervisning i fagene, der finder sted i klassen, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2. Gives undervisning uden for almindelig undervisningstid, kan en elev i særlige tilfælde overstige loftet over den højeste samlede undervisningstid på 1.400 timer om året.

Kun hvis en elev ikke vil få tilstrækkeligt udbytte af at deltage i den almindelige undervisning i klassen, selv om der ydes støtte i klassen, gives den supplerende undervisning i dansk som andetsprog i visse fag eller dele af et fag parallelt med den almindelige undervisning, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 3.

Det betyder, jf. figuren ovenfor, at supplerende undervisning i dansk som andetsprog i videst muligt omfang gives som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen ved brug af undervisningsdifferentiering, sprogbaserede- og andetsprogspædagogiske metoder samt ved tilknytning af ekstra underviser, når dette er nødvendigt. Har eleven derudover behov, skal denne undervisning gives inden for den tid, der er afsat til understøttende undervisning eller uden for den almindelige undervisningstid. Kun hvis elevens sproglige formåen gør det nødvendigt, gives den supplerende undervisning uden for klassens rammer i tiden til undervisning i fagene.

De forskellige niveauer kan kombineres på forskellige måder, alt efter hvad der er mest hensigtsmæssigt for eleven.

Afhængig af den enkelte elevs sproglige forudsætninger på dansk kan supplerende dansk som andet-sprog således organiseres på flere måder:

Organiseringsformer

Dansk som andetsprog som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen

- a. Undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges som en dimension i undervisningen i klassen, hvor underviserne tilrettelægger undervisningen i overensstemmelse med princippet om undervisningsdifferentiering, og med anvendelse af sprogbaserede- og andetsprogpædagogiske metoder, der tager højde for, at eleven tilegner sig dansk og det pågældende fags indhold sideløbende (evt. ved brug af ekstra underviser).
- b. Undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges som ovenstående. Derudover kan en ekstra underviser tilknyttes undervisningen for at supplere fagundervisningen med dansk som andetsprog på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning.

Dansk som andetsprog som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen og derudover særskilt undervisning i dansk som andetsprog

- c. Undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen, jf. punkt a og b. Derudover gives særskilt undervisning i dansk som andetsprog i tiden til understøttende undervisning.
- d. Undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen, jf. punkt a og b. Derudover gives undervisning i dansk som andetsprog uden for den almindelige undervisningstid.
- e. Undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen, jf. punkt a og b. Derudover gives særskilt undervisning i dansk som andetsprog i tiden til understøttende undervisning eller helt uden for undervisningstiden. I tillæg hertil gives undervisning i dansk som andetsprog i visse fag eller dele af et fag, hvor det er nødvendigt parallelt med den almindelige undervisning i fagene.

5.2.1 Undervisningen i dansk som andetsprog som en dimension i den almindelige undervisning

Ved tilrettelæggelsen af klassens undervisning må der tages hensyn til, at der i klassen findes tosprogede elever med behov for støtte i sprogtiltagelsen sideløbende med den faglige tilegnelse.

Det gælder fx i forbindelse med den begyndende læseundervisning, hvor det er vigtigt at være opmærksom på, at læsetiltagelsen finder sted på andetsproget for de tosprogede elever. Derfor er det nyttigt at organisere læseundervisningen, så eleven får mange forskellige sanseindtryk til støtte for indholdsforståelsen.

Hvis eleven ikke har et stort behov for undervisning i dansk som andetsprog, vil dette behov kunne imødekommes ved, at klassens undervisere differentierer undervisningen med anvendelse af andet-sprogpædagogiske metoder. Sådanne metoder tager højde for, at eleven tilegner sig dansk og det pågældende fags indhold sideløbende.

Der kan fx tilknyttes en ekstra underviser – eventuelt tosproget – i undervisningen, der har særlige kvalifikationer inden for dansk som andetsprog. Underviseren kan supplere undervisningen med yderligere undervisningsdifferentiering. Når der tilknyttes en ekstra underviser til klassen, beror det på, at eleverne er vurderet til at have et mere omfattende behov for sprogstøtte for at kunne få det fulde udbytte af undervisningen

Det er væsentligt, at alle undervisere påtager sig ansvar for undervisningen af tosprogede elever i fagundervisningen og den øvrige undervisning. Det er i den sammenhæng vigtigt, at underviseren vælger aktiviteter, der understøtter elevernes sproglige udvikling, så de bl.a. tilegner sig sproglige kompetencer inden for fagene. Undervisningen afvikles i klassen med passende hensyn til elevernes sproglige formåen. Det betyder, at undervisningen tilrettelægges under hensyn til Fælles Mål for det enkelte fag og obligatoriske emne, herunder de sproglige mål for det pågældende fag, samt Fælles Mål for faget dansk som andetsprog – supplerende.

Nyttiggørelse af modersmålet

I de kommuner, hvor man har valgt at ansætte tosprogede undervisere, er det muligt at nyttiggøre elevernes modersmål i fagundervisningen, særligt med det sigte at eleven lærer dansk og samtidig tilegner sig det faglige indhold i fagene. I undervisningen kan den tosprogede underviser give forklaringer eller komme med uddybninger om det faglige indhold, som klassen arbejder med, på elevens modersmål og på denne vis bidrage til, at eleven får det fulde udbytte af undervisningen.

5.2.2 Undervisningen i dansk som andetsprog på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning som en del af den almindelige undervisning

Kan elevens behov for undervisning i dansk som andetsprog ikke imødekommes alene ved, at undervisningen i dansk som andetsprog gives som en dimension i den almindelige undervisning, herunder ved undervisningsdifferentiering m.v., skal undervisningen i dansk som andetsprog gives på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning ved tilknytning af en ekstra underviser – eventuelt tosproget – der har særlige kvalifikationer inden for dansk som andetsprog.

Undervisningen i dansk som andetsprog, som bliver tilrettelagt i samarbejde mellem en dansk som andetsprogsunderviser og de øvrige undervisere i klassen, kan støtte det faglige indhold i klassen eller på årgangen, ved for eksempel at arbejde med ordforråd relateret til et bestemt tema med læseforståelse i forbindelse med læsning af en roman. Elever, som har behov for en mere intensiv udvikling af deres andetsprogskompetence, skal dog også tilbydes supplerende undervisning i dansk som andetsprog uafhængigt af klassens arbejde, jf. afsnit 5.2.3.

Vurderingen af behovet for en ekstra underviser, som underviser i dansk som andetsprog på særlige hold eller enkeltmandsundervisning, tager udgangspunkt i elevens behov for supplerende undervisning, og hvor meget der kan nås inden for rammerne af undervisningsdifferentiering, sproglig udvikling m.m. Når eleverne undervises i dansk som andetsprog på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning, beror det på, at eleverne er vurderet til at have et mere omfattende behov for sprogstøtte for at kunne få det fulde udbytte af undervisningen.

5.2.3 Undervisningen i dansk som andetsprog i tiden til understøttende undervisning eller uden for den almindelige undervisningstid

Tilegnelsen af dansk som andetsprog som led i den almindelige klasseundervisning må for mange af de tosprogede elever i perioder suppleres med undervisning uden for klassens almindelige undervisning i fagene. Det kan ske før eller efter undervisningstid eller i eventuelle mellemtimer eller i tiden til understøttende undervisning. Dog om muligt ikke på en måde så tosprogede elever ikke kan deltage i faglige aktiviteter i den understøttende undervisning, med mindre aktiviteterne i den understøttende undervisning tilrettelægges som en integreret del af dansk som andetsprogsundervisning. Bekendtgørelsens § 3, stk. 2, 1. pkt. fastsætter, at undervisning i dansk som andetsprog, der ikke kan foregå som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen, skal foregå i tiden til understøttende undervisning eller uden for den almindelige undervisningstid.

På baggrund af en sprogvurdering er det en individuel vurdering af elevens sproglige behov, som ligger til grund for beslutningen om, hvorvidt en sådan undervisning er nødvendig. Det er vigtigt, at undervisningen i dansk som andetsprog, som ligger uden for den almindelige undervisning i fagene, koordineres med undervisningen i de øvrige fag.

Undervisningstiden kan for disse elever i særlige tilfælde overstige det i folkeskolelovens § 14 b, stk. 2, 1. pkt., fastsatte loft over den højeste samlede undervisningstid på 1.400 timer i et skoleår, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 2, 2. pkt.

5.2.4 Undervisningen i dansk som andetsprog i visse fag eller dele af et fag parallelt med den almindelige undervisning i fagene

Nogle tosprogede elever kan dog have behov for, at undervisningen i dansk som andetsprog tilrettelægges uden for klassen samtidig med undervisningen i fagene, på grund af et utilstrækkeligt dansk.

Bekendtgørelsens § 3, stk. 3

Tosprogede elever, der på grund af omfanget af behovet for sprogstøtte ikke vil få tilstrækkeligt udbytte af at deltage i den almindelige undervisning i klassen, selv om der ydes støtte i klassen, kan gives undervisning i dansk som andetsprog i visse fag eller dele af et fag parallelt med den almindelige undervisning, jf. § 3, stk. 3, i bekendtgørelsen.

Det kan for eksempel dreje sig om en elev, som er udsluset fra en modtagelsesklasse, og som stadig har et meget stort behov for støtte i tilegnelsen af det danske sprog. Her kan det være vurderingen, at eleven ikke vil få tilstrækkeligt udbytte af at deltage i klassens undervisning til trods for de mulige organiseringsformer, der er beskrevet i afsnit 5.2.1.– 5.2.3., og at det derfor ikke giver mening at give særskilt undervisning i dansk som andetsprog alene i tiden til understøttende undervisning eller uden for den almindelige undervisningstid.

Undervisningen i dansk som andetsprog i visse fag eller dele af et fag, der gives parallelt med den almindelige undervisning, finder sted på hold eller gives som enkeltmandsundervisning. Enkeltmandsundervisning gives normalt kun i tilfælde, hvor en elev ikke kan undervises sammen med andre elever med tilsvarende behov.

Sproglig og faglig udvikling

Det er afgørende for de tosprogede elevers sproglige og faglige udvikling, at sprogundervisningen i dansk som andetsprog koordineres med den faglige udvikling, så eleverne ikke sakker bagud, mens de modtager sprogundervisning uden for klassen.

5.3 Sprogcenter og vejledning i dansk som andetsprog

Ordninger, hvor der tildeles et team af undervisere (ressourcepersoner) et antal årlige timer til supplerende undervisning i dansk som andetsprog, kaldes ofte et sprogcenter. Der tillægges typisk centret et lokale med relevante undervisningsmaterialer, således at holdundervisning placeres her. De pågældende undervisere kan tillige gå ud i klassen og give støtte der, jf. ovenfor. Hvis undervisningen gives i klassen som en tolærerordning, er det vigtigt, at underviserne på forhånd har gjort sig klart, hvordan andetsprogsundervisningen skal praktiseres, så eleverne får en målrettet undervisning i dansk som andetsprog.

Det er en fordel, hvis de involverede undervisere har forholdsvis mange timer i centret. Herved opnås mulighed for en fleksibel udnyttelse af resurserne til de tosprogede elever. Underviserne i sprogcentre kan ud over selve undervisningen være vejledende og informerende over for det øvrige undervisende personale på skolen vedrørende dansk som andetsprog i alle faglige og sociale aktiviteter på alle klassetrin. Sprogstøttecentre kan blandt andet medvirke til sproglig udvikling i fagene og til;

- At sikre de tosprogede elever et mere målrettet undervisningstilbud til hjælp for deres sproglige udvikling.
- At sikre en udvikling af undervisningskompetencen på hele skolen i forhold til at medtænke dansk som andetsprog og sproglig udvikling i alle fag og aktiviteter.
- At udvikle et fagligt kraftcenter, som kan være rådgivende og initiativtagende i forhold til undervisning af skolens tosprogede elever.
- At undervisningen i dansk som andetsprog på skolen kan opbygges fleksibelt, hvilket for eksempel vil sige, at sprogstøttecentrets tilbud om kurser kan tilgodeses forskellige behov hos de tosprogede elever.
- At opbygge en materialesamling, som er specielt velegnet til undervisning i dansk som andetsprog
- At foretage og rådgive om sprogvurderinger af tosprogede elever.
- At understøtte den systematiske opfølgning på elevernes sproglige udvikling, brug af test og evaluering.

Brugen af ressourcepersoner kan organiseres på forskellige måder. Ressourcepersoner eller vejledere i dansk som andetsprog kan fx:

- Have fokus på de elever, der skal modtage den supplerende undervisning i dansk som andetsprog. Ressourcen anvendes så direkte til undervisning af eleverne, men skaber ikke praksisudvikling for andre lærere.
- Rådgive og formidle faglig viden til kolleger. Kollegerne omsætter så denne viden til egen undervisning.
- Vejlede og agere sparringsperson i en samskabende proces med kolleger, hvilket kan være med til at sikre spredning af kompetencer.

Ifølge en undersøgelse af ressourcepersoners rolle i den pædagogiske praksis foretaget af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) i 2012 var den tredje tilgang den, der gav størst effekt i forhold til at udvikle og forandre praksis igennem læreprocesser.

5.4 Omfang og varighed af den supplerende undervisning

Omfanget af den supplerende undervisning i dansk som andetsprog og den forventede varighed heraf fastsættes ud fra elevens behov, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 4.

Hvor længe undervisningen fortsætter, afhænger således af elevernes behov. Elevernes fremgang i undervisningen må evalueres regelmæssigt med henblik på en vurdering af, om undervisningen bør fortsætte eller ophøre, jf. kapitel 4 afsnit 4.3.

Det er tillige vigtigt at være opmærksom på, at nogle tosprogede elever gennem skoleforløbet vil have behov for supplerende støtte i dansk som andetsprog for eksempel ved introduktionen af nye fag, jf. kapitel 9.

5.5 Holddannelse

Holddannelsesreglerne i folkeskolelovens § 25 a finder bl.a. anvendelse, når den supplerende undervisning i dansk som andetsprog gives på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning som en integreret del af den almindelige undervisning i klassen efter bekendtgørelsens § 3, stk. 1, nr. 2.

Holddannelse er muligt i børnehaveklassen og på 1. til 10. klassetrin, jf. folkeskolelovens § 25 a, stk. 1. Holddannelse kan finde sted både i undervisningen i fag og emner og i den understøttende undervisning. Der er ingen begrænsninger i adgangen til holddannelse i den understøttende undervisning, men der er opregnet en række begrænsninger i adgangen til holddannelse i undervisningen i fag og obligatoriske emner i folkeskolelovens § 25 a, stk. 2-5.

Holddannelse i forbindelse med undervisningen i fag og emner kan ske på baggrund af pædagogiske eller praktiske grunde. Den løbende evaluering af elevernes udbytte af undervisningen og forskellige behov kan inddrages som en del af grundlaget for den pædagogisk begrundede holddannelse.

- Hvis den løbende evaluering i børnehaveklassen og på 1. til 6. klassetrin indgår som en del af grundlaget, kan holddannelsen inden for det enkelte fag tidligst ske efter skoleårets begyndelse og kun omfatte dele af det enkelte fags stofområder samt kun ske for kortere kurser.
- Hvis den løbende evaluering på 7. til 10. klassetrin indgår som en del af grundlaget, kan holddannelsen inden for det enkelte fag godt ske fra skoleårets begyndelse og omfatte større dele af det enkelte fags stofområder. Dog kan holddannelse ikke planlægges på forhånd for et helt år ad gangen.

Klassen er altid omdrejningspunktet i skolen. I børnehaveklassen og på 1.-3. klassetrin undervises eleverne i deres klasse i den overvejende del af undervisningen i folkeskolens fag og obligatoriske emner, det vil sige mere end i halvdelen af undervisningen i alle fag og emner under ét.

Eleverne på 4.-10. klassetrin skal i væsentligt omfang undervises i fag og emner med udgangspunkt i klassen. Undervisningen i hvert enkelt fag skal tage udgangspunkt i klassen.

Holddannelse kan ske inden for den enkelte klasse eller årgang og på tværs af klassetrin for dermed at styrke mulighederne for at tilgodese princippet om undervisningsdifferentiering.

Der kan holddannes i forbindelse med undervisningen i dansk som andetsprog, således at tosprogede elever med sprogstøttebehov, som får supplerende undervisning uden for klassens rammer, inddeles på hold efter deres sproglige behov eller andre pædagogiske kriterier.

Der kan også holddannes i folkeskolens øvrige fag på baggrund af behov for undervisning i dansk som andetsprog. Denne holddannelse kan ske i en klasse eller på tværs af klasser og klassetrin.

Eksempelvis kan undervisningen tilrettelægges, så der kan etableres et hold i historie for 6.-klasserne, hvor eleverne undervises i historie med fokus på udviklingen af dansk som andetsprog sideløbende.

Organiseringen og tilrettelæggelsen af undervisningen må tage udgangspunkt i den enkelte elevs behov og forudsætninger.

6 Basisundervisning i dansk som andetsprog, jf. bekendtgørelsens § 4

Tosprogede elever, hvis behov for sprogstøtte betyder, at de ikke ved optagelsen kan deltage i den almindelige undervisning i klassen, skal gives basisundervisning i dansk som andetsprog, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 1.

Dansk som andetsprog – basisundervisning

Basisundervisningen i dansk som andetsprog er dermed beregnet for elever, som ved optagelsen ikke har sproglige forudsætninger for at kunne deltage i den almindelige undervisning med et tilstrækkeligt udbytte.

Basisundervisningen kan ifølge bekendtgørelsens § 4, stk. 2, organiseres i en af følgende tre former:

1. I modtagelsesklasser, hvor eleverne i begyndelsen har alle eller en del af deres timer, jf. dog folkeskolelovens § 25 a, således at de efterhånden få en del af deres undervisning i en almindelig klasse.
2. På særlige hold eller som enkeltmandsundervisning.
3. I udvidede modtagelsesklasser på 8.-10. klassetrin for tosprogede elever, der er flyttet til Danmark, efter at de er fyldt 14 år.

Undervisningen tilrettelægges under hensyn til Fælles Mål for de enkelte fag og obligatoriske emner, herunder de sproglige mål i fagene, samt Fælles mål for faget dansk som andetsprog – basisundervisning, jf. § 19 og bilag 18 i bekendtgørelse nr. 1217 af 19. august 2020 om formål, kompetencemål og færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål). Målene for dansk som andetsprog – supplerende kan tillige inddrages, hvis det konkret giver mening i forhold til den enkelte elevs særlige sproglige kompetencer i et givent fag.

Basisundervisningen tilsigter at give eleverne grundlæggende færdigheder i dansk som andetsprog efter maksimalt to års undervisning, jf. Fælles Mål for dansk som andetsprog – basis. Der er sat mål for såvel børn optaget i skolen i seksårsalderen og senere ankomne elever.

Sprogundervisningen i dansk som andetsprog for elever med behov for basisundervisning skal koordineres og integreres med de øvrige fag og med den klasse, eleven er placeret i eller udsluses til.

6.1 Basisundervisning i modtagelsesklasser

6.1.1 Indhold

Sigtet med denne undervisning er at give eleverne et selvstændigt sammenhængende undervisningsforløb, der kan give dem de basale dansksproglige forudsætninger for at kunne følge undervisningen i en almindelig klasse med tilstrækkeligt udbytte.

Undervisningen i modtagelsesklasserne omfatter foruden dansk som andetsprog også folkeskolens forskellige fag og emner, hvilket betyder, at eleverne også skal undervises i de fag, som indgår i folkeskolens fagrække.

De mål og områder, som er opstillet for folkeskolens øvrige fag, vil derfor skulle anvendes på en sådan måde i undervisningen, at eleverne gives undervisning så den svarer til den enkelte elevs behov og forudsætninger. Der vil under alle omstændigheder skulle arbejdes med både mundtlig og skriftlig dansk, herunder ikke mindst ordforråd. Ligesom i anden undervisning i folkeskolen skal undervisningsdifferentiering være et centralt element ved tilrettelæggelsen af basisundervisningen. Der skal løbende ske en evaluering af elevernes udbytte af undervisningen. Effektiviteten i basisundervisningen skal vurderes ud fra elevernes egne forudsætninger.

I begyndelsen skal elever i en modtagelsesklasse have alle eller en del af deres timer i modtagelsesklassen. Efterhånden får eleverne en del af deres undervisning i en almindelig klasse efter folkeskolelovens regler om holddannelse.

Undervisningen i modtagelsesklasser må blandt andet gennem valget af undervisningsmaterialer og emner tilrettelægges, således at den kan fremme elevernes udvikling inden for forskellige fagområder. Herudover fremmes elevernes kendskab til folkeskolens fag, ved at eleverne efterhånden som de har sproglige forudsætninger for at få udbytte, deltager i timer i den almindelige klasse.

6.1.2 Varighed

Basisundervisningen i en modtagelsesklasse ophører, når eleverne vurderes at kunne deltage i den almindelige undervisning med yderligere undervisning i dansk som andetsprog efter § 3, og senest efter to års forløb, inklusiv den tid, der er givet undervisning til eleverne efter § 36 g, stk. 1, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 7.

Begrænsningen på to år gælder ikke for elever, der optages i folkeskolen uden tidligere at have modtaget undervisning i at læse og skrive. Disse elever vil som regel have brug for særlig undervisning i mere end to år, hvis de skal have mulighed for at opnå et alderssvarende læseniveau. Der tænkes her typisk på elever, som optages i skolen efter starten af 3. eller 4. klasse. Der henvises til omtalen af såkaldt ægte analfabeter i afsnittet nedenfor om særlige modtagelsesklasser for analfabetiske elever.

Det må naturligvis forventes, at der vil være et tæt samarbejde mellem modtagelsesklassen og den modtagende klasse med henblik på at sikre den bedst mulige overgang for eleven fra modtagelsesklassen til den modtagende klasse. Det vil være hensigtsmæssigt, at der er et samarbejde herom både før, under og efter overgangen til den modtagende klasse.

Det må forventes, at tosprogede elever ved udslusningen fra modtagelsesklassen fortsat vil have et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog. Derfor vil udslusningen sædvanligvis ske til en almindelig klasse på samme skole, hvor basisundervisningen har fundet sted.

Hvis basisundervisningen har fundet sted på en anden skole end distriktsskolen skal der, for at kunne opretholde henvisningen til denne skole, i forbindelse med overflytningen fra basisundervisningen ske en vurdering af, om der er et ikke uvæsentligt støttebehov, som kan begrunde, at eleven fortsat skal blive på skolen, hvor undervisningen i dansk som andetsprog har fundet sted, dvs. nu i en almindelig klasse med supplerende undervisning i dansk som andetsprog, eller om eleven vil kunne overføres til distriktsskolen, hvis der er ønske herom. Der skal således fortsat ske en løbende vurdering af, om eleven fortsat har et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog, der kan begrunde henvisningen til en anden skole end distriktsskolen. Den løbende vurdering må først ophøre, når behovet ikke længere eksisterer. Der henvises til kapitel 7.

Hvis basisundervisningen har fundet sted på distriktsskolen, vil der ikke efter afslutning af denne type undervisning kunne ske henvisning til en anden skole ved eventuel overgang til supplerende undervisning i dansk som andetsprog, selv om det vurderes, at eleven har et ikke uvæsentligt sprogstøttebehov. Hensynet er, at eleven ikke efter én gang at være startet i en skole bør tåle senere at skulle flytte til en anden.

Hvis eleven er blevet undervist i en modtagelsesklasse på en anden skole end sin distriktsskole, og eleven efter forældrenes ønske skal overflyttes til denne skole, jf. nedenfor, må det ligeledes forventes, at der inden udslutningen etableres et samarbejde mellem den afleverende skole og den modtagende skole.

6.1.3 Undervisningstid i modtagelsesklasser

Elevernes samlede undervisningstid i modtagelsesklasser skal svare til undervisningstiden for det klassetrin, som eleven befinder sig på, jf. folkeskolelovens § 14 b, stk. 1. Det fremgår af bekendtgørelsens § 4, stk. 8.

Modtagelsesklasser er derudover omfattet af folkeskolelovens regler om minimumstimetal for undervisningstimer i fagene, jf. folkeskolelovens § 16, stk. 1 og 2.

Det fremgår af § 5, stk. 2, i bekendtgørelse om folkeskolelovens undervisning i dansk som andetsprog, at den samlede undervisningstid for såvel undervisningen i fag og emner som for understøttende undervisning i en kortere periode efter påbegyndelse af basisundervisningen for en tosproget elev i særlige tilfælde kan nedsættes i forhold til den for det pågældende klassetrin planlagte undervisningstid i samme periode, dog således at det ugentlige gennemsnit for undervisningstiden er på mindst 30 timer i perioden. Timetallet kan naturligvis godt være højere end 30. Den enkelte elevs samlede undervisningstid skal senest efter tre måneder fra basisundervisningens begyndelse sættes op, så den svarer til undervisningstiden i den almindelige klasse, jf. folkeskolelovens § 14 b, stk. 1, og bekendtgørelsens § 4, stk. 8.

Der er endvidere mulighed for at fravige reglerne om en mindste varighed af undervisningstiden i folkeskolelovens § 14 b, stk. 1 efter de regler, folkeskoleloven fastsætter herom.

Reglerne om en mindste varighed af undervisningstiden i folkeskolelovens § 14 b, stk. 1 og reglerne om minimumstimetal i folkeskolelovens § 16, stk. 1 og 2, kan desuden fraviges i modtagelsesklasser, der udelukkende består af elever, der er fordrevet fra Ukraine og som har fået opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine (særloven). Det er en betingelse for fravigelsen, at eleverne undervises i et omfang, så undervisningen kan leve op til folkeskolens formål og Fælles Mål for folkeskolens fag og emner. I de fag, hvor der er prøver, skal undervisningens indhold desuden fastlægges således, at kravene i de enkelte fag ved prøverne kan opfyldes, jf. § 4 i bekendtgørelse nr. 1056 af 28. juni 2022 om visse regler om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog af fordrevne børn og unge fra Ukraine. Skolen er desuden altid forpligtet til at give hver enkelt elev i modtagelsesklassen undervisning i dansk som andetsprog i det omfang, som den enkelte elevs behov for sprogstøtte tilsiger, jf. folkeskolelovens § 5, stk. 6, 1. pkt. og § 19 i, stk. 2.

Eleverne i en modtagelsesklasse skal i begyndelsen have alle eller en del af deres timer som basisundervisning i dansk som andetsprog i modtagelsesklassen inden for rammerne af folkeskolelovens regler om holddannelse i § 25 a, således at de efterhånden får en del af deres undervisning i en almindelig klasse.

Antallet af timer i modtagelsesklassen fastsættes efter en vurdering af elevens behov for basisundervisning i dansk som andetsprog og forudsætninger for at kunne deltage og få udbytte af undervisningen i en almindelig klasse. Skolelederens beslutning om, hvor meget af undervisningen eleven kan have i en almindelig klasse, vil således skulle ske på baggrund af en konkret pædagogisk vurdering af elevens sprogstøttebehov. I hvilket omfang det giver mening, at eleven følger undervisningen i den almindelige undervisning, afhænger af konkrete faktorer som fx organiseringen, lærernes og det øvrige undervisende personales kompetencer, støttepersoner m.v.

Samtidig skal undervisningen i den almindelige klasse af en elev, som er indskrevet i en modtagelsesklasse, ske inden for rammerne af holddannelsesreglerne i folkeskolelovens § 25 a.

Det betyder, at en elev i børnehaveklassen og på 1.-3. klassetrin, som vurderes at skulle have undervisning i en modtagelsesklasse, skal have den overvejende del, det vil sige mere end halvdelen, af sine timer i folkeskolens fag og emner i modtagelsesklassen jf. folkeskolelovens § 25 a, stk. 5. Elever på de øvrige klassetrin skal i væsentligt omfang undervises i fag og emner med udgangspunkt i modtagelsesklassen. Dog gælder, at praktisk begrundet holddannelse ikke skal regnes med ved opgørelsen af omfanget af holddannelse. Holddannelsesreglerne er nærmere beskrevet i kapitel 5.5.

Holddannelsesreglerne sætter altså en grænse for, hvor mange timer en elev, som er indskrevet i en modtagelsesklasse, kan få i en almindelig klasse.

Efterhånden som eleven med udbytte kan deltage i dele af undervisningen i den almindelige klasse, erstattes eller suppleres nogle af timerne i modtagelsesklassen med timer i den almindelige klasse, jf. nedenfor. Når eleven samlet set ser ud til at modtage flere af sine timer i den almindelige klasse, end holddannelsesreglerne giver mulighed for, indskrives eleven i den almindelige klasse (som så er elevens stamklasse), og eleven kan herefter modtage undervisning i dansk som andetsprog på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning, jf. bekendtgørelsens § 3 og evt. § 4 for så vidt angår basisundervisning. Eleven udschluses således til undervisningen i den almindelige klasse inden for rammerne af holddannelsesreglerne i folkeskoleloven.

6.1.4 Antal elever og klassetrin

Antal elever

Det er fastsat i bekendtgørelsens § 4, stk. 3, at elevtallet i modtagelsesklassen ved skoleårets begyndelse ikke må overstige 12, medmindre klassen undervises af to under visere eller andet undervisende personale i fællesskab, jf. dog stk. 4 omtalt nedenfor. Baggrunden for dette maksimum på 12, som fastsat er udgangspunktet, er, at der i sådanne klasser som oftest undervises elever med meget forskellige forudsætninger, for så vidt angår alder og modersmål. Desuden findes der i klasserne både elever, som lige har startet indlæringen af dansk, og elever, som har deltaget i undervisningen i dansk som andetsprog gennem længere tid. Undervisningen må derfor differentieres i endnu videre omfang end i almindelige klasser.

Der sker i sådanne klasser både optagelse af nye elever og udskrivning af elever i løbet af skoleåret. Det skal tilstræbes, at elevtallet ikke i løbet af skoleåret kommer til at overstige 12. Hvis elevtallet alligevel kommer til at overstige 12, vil det ofte være hensigtsmæssigt, at skolens leder for eksempel indsætter en ekstra lærer eller pædagog.

Det er fastsat i bekendtgørelsens § 4, stk. 4, at kommunalbestyrelsen kan godkende, at elevtallet i modtagelsesklasser kan være op til 15 elever ved skoleårets begyndelse, hvis det vurderes at være pædagogisk forsvarligt i forhold til undervisningens kvalitet. Hvis eleverne derudover har overvejende samme sproglige behov og øvrige forudsætninger, kan kommunalbestyrelsen godkende et elevtal på op til 18 elever ved skoleårets begyndelse. Det skal tilstræbes, at elevtallet ikke bliver højere i løbet af skoleåret.

Det vil afhænge af en konkret vurdering, om det er pædagogisk forsvarligt i forhold til undervisningens kvalitet at hæve elevtallet i en modtagelsesklasse ved skoleårets begyndelse, og om eleverne i modtagelsesklassen overvejende har samme sproglige behov og øvrige forudsætninger. Derfor kan der ikke gives en udtømmende liste over, hvilke kriterier der skal ligge til grund for vurderingen heraf.

Der kan være forskellige hensyn og lokale forhold, som kan spille ind på, om det vil være pædagogisk forsvarligt at hæve elevtallet i en konkret klasse op til 15 eller 18 ved skoleårets begyndelse. Det vil fx være naturligt at se på den konkrete elevgruppe i klassen, det sproglige og faglige niveau i klassen, klassens trivsel og de personalemæssige ressourcer i forhold til klassen. Det afhænger således af konkrete forhold i det enkelte tilfælde, og der kan være store forskelle på de lokale forhold, som kan have betydning for, om det er pædagogisk forsvarligt at hæve elevtallet.

Skolens leder har pligt til at sørge for, at elever i en modtagelsesklasse – uanset hvor mange elever der er i klassen – får en undervisning i dansk som andetsprog, der imødekommer elevernes sprogstøttebehov. Det forhold vil også være væsentligt at have med i vurderingen af, om det i det konkrete tilfælde vil være pædagogisk forsvarligt at hæve elevtallet i en modtagelsesklasse.

I forhold til vurderingen af, om eleverne i klassen overvejende har samme sproglige behov og øvrige forudsætninger, vil det fx være naturligt at se på, om eleverne overvejende kommer fra det samme oprindelsesland eller fra et område, hvor der tales samme eller meget ens sprog. Det kan også være relevant at se på, i hvilket omfang eleverne i klassen har gået i skole i oprindelseslandet.

Hvis eleverne overvejende har samme sproglige behov og øvrige forudsætninger, så vil det i skolens praksis typisk være elever, der har nogenlunde samme faglige niveau fx i faget matematik, men er udfordret sprogligt, fordi de ikke kender det danske fagsprog i matematik.

Hvis eleverne derimod ikke har samme sproglige behov og forudsætninger, så vil der i skolens praksis ofte være tale om en meget uhomogen elevgruppe, hvor der er en meget stor spredning på elevernes sproglige kompetencer på dansk som andetsprog og i fagene generelt.

Med "samme sproglige behov" menes ikke, at eleverne skal have samme modersmål.

Det skal understreges, at den undervisning, som finder sted i modtagelsesklasser, skal opfylde de samme krav til kvalitet mv., som almindeligvis gør sig gældende.

Hvis elevtallet i modtagelsesklassen er relativt lavt, kan undervisningen blive mere intensiv, og der er grund til at antage, at eleverne hurtigere vil kunne udsluses fra modtagelsesklassen.

Skolelederen skal løbende vurdere, om betingelsen om, at elevtallet skal være pædagogisk forsvarligt i forhold til undervisningens kvalitet, fortsat er opfyldt ved optagelse af nye elever i klassen i løbet af skoleåret.

Det er kommunalbestyrelsen, der har kompetencen til at godkende, at elevtallet hæves. Kommunalbestyrelsen kan beslutte at delegere sin beslutningskompetence til skolens leder. Det vil i praksis normalt være skolelederen, der vurderer, om det er pædagogisk forsvarligt at hæve elevtallet, og om eleverne overvejende har samme sproglige behov og øvrige forudsætninger. Skolebestyrelsen kan inden for rammerne af folkeskolelovgivningen og kommunalbestyrelsens beslutninger fastsætte principperne herfor.

Det skal bemærkes, at kommunalbestyrelsen ikke kan træffe en generel beslutning om, at elevtallet i kommunens modtagelsesklasser altid skal være 15 eller 18. Kommunalbestyrelsen vil dog fx godt kunne fastsætte et mål og en ramme om, at elevtallet i kommunens modtagelsesklasser så vidt muligt skal være 15 eller 18 i det omfang reglerne giver mulighed herfor.

For så vidt angår modtagelsesklasser, der udelukkende består af fordrevne elever med ophold efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine med senere ændringer (særloven), kan elevtallet højst være 18 ved skoleårets begyndelse. Det skal tilstræbes, at elevtallet ikke bliver højere i løbet af skoleåret. Det fremgår af § 2, stk. 1 i bekendtgørelse nr. 1056 af 28. juni 2022 om visse regler om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog af fordrevne børn og unge fra Ukraine.

Klassetrin

Det fremgår af bekendtgørelsens § 4, stk. 5, at en modtagelsesklasse som hovedregel højst må spænde over tre klassetrin. Hvis eleverne overvejende har samme sproglige behov og øvrige forudsætninger, kan modtagelsesklassen dog spænde over højst fem klassetrin. Den konkrete vurdering af, om eleverne

overvejende har samme sproglige behov og øvrige forudsætninger for at modtagelsesklassen kan spænde over fire eller fem klassetrin, svarer til den vurdering, der foretages i relation til elevtallet.

Ved optagelse af nye elever i klassen i løbet af skoleåret vil det efter § 4, stk. 5, være en betingelse for, at modtagelsesklassen kan spænde over fire eller fem klassetrin, at eleverne fortsat vurderes at have overvejende samme sproglige behov og øvrige forudsætninger.

Hvis elevtallet er tilstrækkeligt, vil det ofte være hensigtsmæssigt at oprette modtagelsesklasser for et eller to klassetrin.

Er der behov for at henvise børnehaveklassebørn til en modtagelsesklasse, kan undervisningen ikke på samme måde som i andre klasser baseres på skriftlige materialer. Derfor er der i særlig grad brug for undervisningsdifferentiering, hvis modtagelsesklassen både omfatter børnehaveklasse og andre klassetrin. Det må på den baggrund anbefales, at man opretter særlige modtagelsesklasser for børnehaveklasseelever.

Der er desuden fastsat særlige regler om klassepændet i modtagelsesklasser, der udelukkende består af elever, der har fået opholdstilladelse efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine (særloven). Sådanne klasser kan omfatte syv klassetrin, hvis eleverne har samme sproglige behov og øvrige forudsætninger. Det fremgår af § 2, stk. 2 i bekendtgørelse nr. 1056 af 28. juni 2022 om visse regler om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog af fordrevne børn og unge fra Ukraine. Det skal ses i sammenhæng med, at elever, der undervises på samme sprog, kan indgå i samme undervisningsfællesskab. Kommunerne kan således ud fra en samlet vurdering beslutte, at de konkrete elever kan undervises sammen i relevante klasser.

6.1.5 Tilhørsforholdet til en almindelig klasse

Når en elev henvises til undervisning i en modtagelsesklasse, skal der samtidig etableres et tilhørsforhold til den almindelige klasse, som eleven skal indsluses i.

Eleverne vil ofte fra begyndelsen eller efter ganske kort tid kunne deltage i enkelte timer i den almindelige klasse, hvor eleven har særlige forudsætninger. Efterhånden som eleven lærer at forstå og tale dansk, skal eleven deltage i nogle timer i den almindelige klasse, i det eller de fag fx i de praktisk-musiske fag og i matematik, som den enkelte elev har forudsætninger for at deltage i. Har tilflyttede elever deltaget i undervisning i engelsk eller andre fremmedsprog i en skole i udlandet, kan de ofte ret hurtigt deltage i den almindelige undervisning i dette sprog. Det må vurderes individuelt, hvilke timer i den almindelige klasse eleven kan deltage i og fra hvilket tidspunkt. Som nævnt sker denne udslusning til den almindelige klasse også inden for rammerne af holddannelsesreglerne i folkeskoleloven, jf. afsnit 6.1.3. ovenfor.

Når en elev deltager i både undervisningen i en modtagelsesklasse samt i en almindelig klasse, er der behov for et samarbejde mellem underviserne i den almindelige klasse og underviserne i modtagelsesklassen for at skabe et sammenhængende undervisningstilbud for eleven. En systematik i arbejdet med overgange og tilhørsforhold til både modtagelsesklasse og den almindelige klasse er vigtig for at følge elevens udbytte af undervisningen og trivsel i såvel den almindelige klasse som modtagelsesklasse.

6.1.6 Nyttiggørelse af modersmål

Der kan oprettes modtagelsesklasser, som er beregnet for elever med samme modersmål. Her kan undervisningen i dansk som andetsprog i højere grad tilrettelægges med udgangspunkt i elevernes modersmål, og der kan tillige drages nytte af tosprogede lærerkræfter.

I modtagelsesklasser, som omfatter flere sproggrupper, kan der i enkelte timer tilknyttes tosprogede lærerkræfter i de forskellige sprog. Det vil lette kommunikationen mellem eleverne og klassens undervisere. Elevens modersmål kan således være en genvej til tilegnelse af dansk og ny viden.

6.1.7 Særlige modtagelsesklasser for analfabetiske elever

I Danmark kan kommunerne modtage mindre grupper af flygtningebørn, som ikke har gået i skole i hjemlandet, selvom de ville have været undervisningspligtige gennem flere år ifølge danske regler. Børnene er således analfabeter ved optagelsen i skolen, uden at skolen dog kan placere dem på de yngste klassetrin. Disse børn kaldes i fagsproget for ægte analfabeter, det vil sige, at de ikke har lært at læse eller skrive på deres eget modersmål. Der kan også være tale om såkaldte latinske analfabeter. Det vil sige børn, som har gået i skole i deres hjemland og lært at læse og skrive på eget modersmål, men dette sprog har et andet alfabet end det danske med latinske bogstaver. Der kan for eksempel være tale om børn fra arabisktalende lande, fra Afghanistan og fra Kina.

Hvis der findes et tilstrækkeligt antal elever i en kommune, anbefales det at oprette særlige modtagelsesklasser for elevgruppen. Hvis der ikke er tilstrækkeligt mange elever, vil det ofte være hensigtsmæssigt, at undervisningen i dansk som andetsprog i stedet foregår på hold.

Det er ønskeligt, at undervisere, som har erfaringer med læseundervisning, medvirker i undervisningen. Det kan også være hensigtsmæssigt at inddrage en tosproget underviser i den grundlæggende læseundervisning.

6.2 Basisundervisning på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning

6.2.1 Indhold og varighed

Sigtet med denne undervisning er, at give tosprogede elever med sprogstøttebehov, der er optaget i en almindelig klasse, et selvstændigt sammenhængende undervisningsforløb, der kan give dem de basale dansksproglige forudsætninger for at kunne følge undervisningen i klassen med tilstrækkeligt udbytte. Det svarer til sigtet med undervisningen i modtagelsesklasser, men åbner op for andre organisationsformer.

Indhold og varighed af basisundervisning på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning følger samme regler og principper som gælder for basisundervisning i modtagelsesklasser, jf. afsnit 6.1.1. og 6.1.2.

6.2.2 Elevtal og undervisningstid

Det er fastsat i bekendtgørelsens § 4, stk. 6, at elevtallet på særlige hold med basisundervisning højst må udgøre syv. Reglerne indeholder ikke undtagelser fra dette krav om højst syv elever på holdet. Det betyder, at elevtallet hele tiden skal holde sig på højst syv elever. Der kan derfor ikke i en periode være mere end syv elever på holdet. Reglerne giver heller ikke mulighed for, at elevtallet på et særligt hold med basisundervisning kan øges, hvis der er mere end én voksen i et antal timer.

Det væsentlige er, at der ikke undervises mere end syv elever ad gangen på det særlige hold. Hvis eleverne på holdet på skift er ude i forskellige fag, således at der aldrig undervises mere end syv elever ad gangen på det særlige hold, er der ikke noget til hinder for, at mere end syv elever er tilknyttet det samme hold.

Da undervisning med højst syv elever kan være mere intensiv end undervisning i en modtagelsesklasse med 12 elever og giver bedre mulighed for undervisningsdifferentiering, kan basisundervisning på særlige hold spænde over mere end tre klassetrin.

Der gælder samme regler for undervisningstid for elever på særlige hold med basisundervisning som for elever i modtagelsesklasser. Det samme gælder for elever, der gives basisundervisning som enkeltmandsundervisning. Bekendtgørelsens § 4, stk. 8, fastsætter, at elevernes samlede undervisningstid skal svare til undervisningstiden for det klassetrin, som eleven befinder sig på, jf. folkeskolelovens § 14 b,

stk. 1. I op til tre måneder efter påbegyndelsen af basisundervisningen kan undervisningstiden for en tosproget elev i særlige tilfælde nedsættes i forhold til den for det pågældende klassetrin planlagte undervisningstid i samme periode, dog således at det ugentlige gennemsnit for undervisningstiden er på mindst 30 timer i perioden, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 2

Antallet af timer på de særlige hold eller til enkeltmandsundervisning henholdsvis i den almindelige klasse fastsættes efter en vurdering af elevens behov for basisundervisning i dansk som andetsprog for at kunne deltage og få udbytte af undervisningen i den almindelige klasse. Det skal ske inden for rammerne af holddannelsesreglerne i folkeskoleloven, der er beskrevet i kapitel 5, afsnit 5.5.

Der er ikke noget til hinder for, at tosprogede elever, der modtager basisundervisning på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning, inden for den samlede undervisningstid straks deltager i undervisningen i den almindelige klasse, hvor eleven er optaget, i nogle ugentlige timer med den fornødne støtte i de fag eller dele af fag, hvor eleverne har mulighed for at få et meningsfyldt udbytte af undervisningen. Det vil afhænge af en konkret vurdering, i hvilket omfang eleven kan deltage i den almindelige undervisning i klassen.

Det er skolens leder, som - med fornøden inddragelse af sagkyndig bistand og efter samråd med forældrene - træffer beslutning om, hvorvidt den enkelte elev har behov for sprogstøtte, og i givet fald hvordan eleven skal gives undervisning i dansk som andetsprog, herunder hvor mange timer i basisundervisning eleven skal have, jf. § 2, stk. 1, i bekendtgørelsen. Skolens leder er altid forpligtet til at give den enkelte tosprogede elev undervisning i dansk som andetsprog i det omfang, som elevens sprogstøttebehov tilsiger. Det vil derfor ikke være lovligt at give eleven færre timer til basisundervisning på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning, end eleven har behov for.

Skolelederens beslutning om, hvor meget af undervisningen eleven kan have i en almindelig klasse, vil skulle ske på baggrund af en konkret pædagogisk vurdering af elevens sprogstøttebehov. I hvilket omfang det giver mening, at eleven følger undervisningen i den almindelige undervisning, afhænger af konkrete faktorer som fx organiseringen, lærernes og det øvrige undervisende personales kompetencer, støttepersoner m.v.

Hørsholm Kommune – et eksempel

I Hørsholm Kommune har man valgt at indskrive nyankomne tosprogede elever i de almindelige klasser. Det gælder også for de elever, hvis behov for sprogstøtte betyder, at de ikke ved optagelsen kan deltage i den almindelige undervisning i klassen med et tilstrækkeligt udbytte, og som derfor skal gives basisundervisning i dansk som andetsprog. Basisundervisningen finder sted på særlige hold eller som enkeltmandsundervisning, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 2, nr. 2. Skolens leder vurderer i den forbindelse afhængig af elevens individuelle sproglige behov, om eleven skal indgå i særlige tilrettelagte forløb/hold eller skal modtage enkeltmandsundervisning.

Det er ligeledes en konkret vurdering af den enkelte elev og det undervisningsforløb, der er tilrettelagt i den almindelige undervisning, som afgør omfanget af elevens deltagelse i den almindelige undervisning. Bl.a. har der været ansat pædagogmedhjælpere, som har arabisk som modersmål, som støtter eleverne i den almindelige undervisning, mens lærere, der har kompetencer inden for dansk som andetsprog, varetager selve undervisningen.

Hørsholm Kommune arbejder desuden med en buddyordning, hvor to elever i almenklassen er med til at hjælpe den nyankomne elev med at falde til. Det er to elever, som selv melder sig og som skal fungere som støtte for den nyankomne elev, fx både i forhold til at finde rundt på skolen, deltage i lege i frikvartererne og lære at navigere i en dansk folkeskole m.v.

Inspirationen til modellen i Hørsholm Kommune kommer fra en skole i Islington i England. I Islington er alle lærere i almenområdet uddannet til at kunne undervise flersprogede børn fra første dag. Mange flygtningebørn har ved ankomst til det nye land engelsksproglige forudsætninger fra engelskundervisning i hjemlandet. Det samme er dog ikke tilfældet, når det gælder flygtningebørn, der kommer til Danmark, og man bør være opmærksom på forskellen mellem dansk- og engelsksproglige forudsætninger.

Basishold for bestemte sproggrupper

Der kan med fordel oprettes særlige hold med basisundervisning for elever med samme modersmål for derved i højere grad at kunne drage nytte af sammenligninger mellem dansk og modersmålet. Det kan bedst opnås ved at knytte tosprogede lærer- eller pædagogkræfter til undervisningen.

6.3 Udvidede modtagelsesklasser

Elever, som ankommer til Danmark, efter at de er fyldt 14 år, vil i mange tilfælde ikke kunne nå at tilpasse sig dansk på et niveau, hvor de kan følge undervisningen i en almindelig klasse i alle fag.

For disse elever kan man i kommuner, hvor der findes et tilstrækkeligt elevtal, oprette udvidede modtagelsesklasser på 8. til 10. klassetrin. Undervisningen i de udvidede modtagelsesklasser omfatter foruden dansk som andetsprog også folkeskolens forskellige fag og emner. I udvidede modtagelsesklasser vil der skulle arbejdes mere direkte med de mål, som er opstillet for folkeskolens øvrige fag, end i modtagelsesklasser for de yngre elever, da der ikke er samme krav til, at eleverne i udvidede modtagelsesklasser indsluses i en almindelig klasse. Det er derimod hensigten, at eleverne afslutter folkeskolen i den udvidede modtagelsesklasse. Udvidede modtagelsesklasser er dog også underlagt kravet om, at undervisningen ophører, når eleverne vurderes at kunne deltage i den almindelige undervisning med yderligere undervisning i dansk som andetsprog efter bekendtgørelsens § 3.

Eleverne i udvidede modtagelsesklasser skal altså ikke have et tilhørsforhold til en almindelig klasse, men de bør i videst muligt omfang have aktiviteter sammen med skolens andre elever i 8. til 10. klasse.

Undervisningen skal være tilrettelagt efter elevernes særlige forudsætninger. Om muligt kan der oprettes udvidede modtagelsesklasser, som er beregnet for en bestemt sproggruppe.

Der gælder samme regler for undervisningstid for elever i udvidede modtagelsesklasser som for elever på særlige hold med basisundervisning m.v. og elever i modtagelsesklasser. Efter bekendtgørelsens § 4, stk. 8, skal elevernes samlede undervisningstid svare til undervisningstiden for det klassetrin, som eleven befinder sig på, jf. folkeskolelovens § 14 b, stk. 1. I op til tre måneder efter påbegyndelsen af basisundervisningen kan undervisningstiden for en tosproget elev i særlige tilfælde nedsættes i forhold til den for det pågældende klassetrin planlagte undervisningstid i samme periode, dog således at det ugentlige gennemsnit for undervisningstiden er på mindst 30 timer i perioden, jf. bekendtgørelsens § 5, stk. 2.

Sent ankomne elever skal på lige fod med øvrige elever være i stand til at aflægge folkeskolens 9. og 10. klassesprøver. Sent ankomne elever, der placeres i udvidede modtagelsesklasser, skal derfor have udviklet både deres faglige kompetencer og sproglige færdigheder, så de bliver i stand til at gå til folkeskolens prøver. De skal derfor både undervises efter Fælles Mål for dansk som andetsprog – basis og efter Fælles Mål for de enkelte fag i fagrækken. Undervisningen skal dække hele fagrækken, men må nødvendigvis først og fremmest koncentrere sig om de dele af målene i centrale fag som dansk, matematik, fysik/kemi og engelsk, som det ud fra deres aktuelle sproglige og faglige niveau giver mening at arbejde med.

I slutningen af mellemtrinnet og i udskolingens kan der modenhedsmæssigt, fagligt og sprogligt være store forskelle på eleverne indbyrdes. Der kan derfor være behov for, at der arbejdes ud fra mål for både basisundervisningen (alle klassetrin) og basisundervisningen 10. klasse, når underviseren planlægger, gennemfører og evaluerer sin undervisning. Underviseren skal opstille læringsmål for eleverne, der udfordrer dem mest muligt, så de faglige krav bliver så ambitiøse som muligt. Derfor kan det være hensigtsmæssigt at skele både til mål for basisundervisningen (alle klassetrin) og basisundervisningen 10. klasse under udarbejdelsen af læringsmål, tegn på læring og i evalueringen af elevernes læring, jf. undervisningsvejledningen for dansk som andetsprog – basisundervisningen.

Begrænsningen på maksimalt to års basisundervisning gælder ikke for elever, der modtager undervisning i en udvidet modtagelsesklasse, jf. bekendtgørelsens § 4, stk. 7, 2. pkt.

Udvidede modtagelsesklasser er underlagt de samme regler om elevtal som for andre modtagelsesklasser. Der henvises derfor til beskrivelsen af reglerne herom i afsnit 6.1.4.

7 Henvisning af tosprogede elever til andre skoler, jf. bekendtgørelsens § 7

Tosprogede elever optages som udgangspunkt enten i distriktsskolen eller i anden skole, som forældrene måtte vælge, jf. folkeskolelovens § 36, stk. 2 og 3.

Henvisning til anden skole end distriktsskolen

Tosprogede elever, som ved optagelsen vurderes at have et ikke uvæsentligt sprogstøttebehov i form af undervisning i dansk som andetsprog, kan henvises til en anden skole end distriktsskolen, hvis det er påkrævet af pædagogiske hensyn. Dette gælder både elever, som har behov for basisundervisning, og elever, som gives supplerende undervisning i dansk som andetsprog, og som har et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog, jf. bekendtgørelsens § 7, som har hjemmel i folkeskolelovens § 5, stk. 7.

7.1 Ansvarsplacering og fremgangsmåde i forbindelse med beslutning om henvisning

Sprogvurdering og eventuelt henvisning foretages af skolekommunen, det vil sige den kommune, som skolen ligger i. Det vil som udgangspunkt sige bopælskommunen, medmindre forældrene har benyttet sig af det frie skolevalg, jf. folkeskolelovens § 36, stk. 3. I så fald er det den kommune, som skolen ligger i, der er skolekommunen.

Den kommunale ordning

Kommunalbestyrelsen beslutter, om tosprogede elever i den pågældende kommune skal kunne henvises til en anden skole end distriktsskolen.

Ønsker kommunalbestyrelsen at anvende henvisningsmuligheden, skal det gøres efter reglerne herom i bekendtgørelsens § 7, jf. folkeskolelovens § 5, stk. 7.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 7, stk. 1, at henvisning alene kan finde sted, hvis det ved optagelsen vurderes, at eleven har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte i form af undervisning i dansk som andetsprog, og det vurderes at være pædagogisk påkrævet at henvise eleven til den pågældende skole.

Hvis kommunalbestyrelsen ønsker at anvende henvisningsmuligheden, skal kommunalbestyrelsen derfor fastsætte en ordning, der sikrer, at det i forbindelse med optagelsen bliver vurderet, om eleven har et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog, og om det er pædagogisk påkrævet at henvise eleven til en anden skole. Som led heri bør kommunalbestyrelsen tage stilling til organiseringen af ordningen, herunder om den sproglige vurdering og eventuelt beslutning om henvisning skal tages centralt i kommunen eller på den enkelte skole.

Elever, der har et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog som beskrevet, kan henvises til en anden skole end distriktsskolen, hvis det er pædagogisk påkrævet. Henvisningen kan opretholdes, så længe eleven har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte, jf. bekendtgørelsens § 7, stk. 2.

Henvisningsmuligheden efter bekendtgørelsens § 7 gælder ved optagelse i skolen. Det vil sige ved den ordinære optagelse ved skolestart, samt optagelse i forbindelse med skoleskift ved flytning mv. Henvisningsmuligheden gælder dermed også elever, som flytter til Danmark og derfor først påbegynder skolegangen på et senere klassetrin.

En elev, som er optaget i og har påbegyndt sin skolegang på distriktsskolen eller på en skole, som forældrene har valgt i medfør af folkeskolelovens § 36, stk. 3, kan således ikke efterfølgende henvises til en anden skole med hjemmel i bekendtgørelsens § 7, medmindre eleven fraflytter skoledistriktet, hvorved der vil foreligge en ny optagelsessituation.

En kommunal ordning om for eksempel udvælgelse af tosprogede elever i forbindelse med indskrivningen/optagelsen skal naturligvis baseres på saglige kriterier, og midlerne til at opfylde målet skal være hensigtsmæssige og nødvendige. Kommunalbestyrelsen vil i den forbindelse eksempelvis kunne tage udgangspunkt i den viden om de tosprogede børn, som kommunen er i besiddelse af gennem ordningen om obligatorisk sprogstimulering til tosprogede småbørn.

En beslutning om henvisning af en elev til en anden skole end distriktsskolen er en forvaltningsafgørelse, og som følge heraf skal blandt andet reglerne om partshøring i forvaltningsloven iagttages. Forud for en afgørelse om henvisning skal forældrene således gøres bekendt med grundlaget for beslutningen, og forældrene skal have lejlighed til at udtale sig herom.

7.2 Grundlaget for beslutning om henvisning

Beslutningen, om hvorvidt det er påkrævet at henvise en elev til en anden skole end distriktsskolen, skal træffes på baggrund af en individuel vurdering af elevens sproglige behov sammenholdt med de undervisningstilbud, kommunen råder over.

Når en elev vurderes med henblik på skoleplacering, skal man således foretage en række vurderinger:

- Har eleven et behov for undervisning i dansk som andetsprog?
- Hvis det er tilfældet, skal det vurderes, hvilket behov eleven har for undervisning i dansk som andetsprog. Er behovet af ikke uvæsentlig grad? Eller kan behovet imødekommes med få ugentlige timer i dansk som andetsprog, eller forventes eleven efter kort tid med begrænset støtte at kunne få det fulde udbytte af den almindelige undervisning?
- Hvis eleven har et ikke uvæsentligt behov for dansk som andetsprog, vurderes det samtidig, om eleven skal gives basisundervisning, eller om eleven skal modtage supplerende undervisning i dansk som andetsprog. Det skal bemærkes, at spørgsmålet om, hvorvidt eleven skal have basisundervisning eller supplerende dansk som andetsprog, ikke har selvstændig betydning for, om eleven kan henvises.
- Endelig skal det vurderes, om elevens behov for undervisningen i dansk som andetsprog bedst imødekommes på distriktsskolen, eller om behovet bedst imødekommes på en anden skole i kommunen, hvor der er et relevant undervisningstilbud, fx om undervisning i en modtagelsesklasse.

Betingelser for henvisning til andre skoler

Vurderingen er således toleddet og omfatter:

1. en vurdering af om eleven har et ikke uvæsentligt sprogstøttebehov, og
2. en vurdering af om henvisning i øvrigt er pædagogisk påkrævet, det vil sige, om man ved henvisning kan give eleven en bedre læringssituation på en anden af kommunens skoler end distriktsskolen.

Vurderingen af elevens sprogstøttebehov

Der skal foretages en konkret individuel vurdering af den pågældende elevs sproglige udvikling ved fornøden inddragelse af sagkyndig bistand og eventuel brug af testmateriale. Det skal herved vurderes, om der foreligger et ikke uvæsentligt behov for undervisning i dansk som andetsprog, der fordrer en særlig tilrettelagt undervisning med henblik på at imødekomme elevens behov for faglig og sproglig udvikling.

I vurderingen skal indgå såvel en vurdering af støtteomfanget som den forventede varighed heraf. Der vil således være en formodning for, at en tosproget elev, som vurderes at kunne følge undervisningen i den almindelige klasse, hvis der gives sprogstøtte i begrænset omfang (få ugentlige timer), almindeligvis ikke vil kunne henvises til en anden skole end distriktsskolen, da der ikke er et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte. Tilsvarende vil der ikke være grundlag for en henvisning, hvis eleven forventes efter kort tid med begrænset støtte at kunne få det fulde udbytte af undervisningen.

Vurderingen af, hvor eleven samlet set får det bedste undervisningstilbud

Hvis det konstateres, at eleven har et ikke uvæsentligt sprogstøttebehov, skal der dernæst ske en vurdering af mulighederne for at tilgodesee elevens behov på distriktsskolen set i forhold til de muligheder, der måtte være for at give eleven en bedre læringssituation på en anden af kommunens skoler.

I denne vurdering kan blandt andet indgå overvejelser om, hvorvidt elevens behov på tilstrækkelig kvalificeret vis kan tilgodeses på distriktsskolen, hvis elevsammensætningen indebærer, at klassen i øvrigt vil få mange tosprogede elever med behov for undervisning i dansk som andetsprog med den konsekvens, at det faglige niveau og undervisningens kvalitet ikke bliver optimal for den pågældende elev.

I afvejningen kan blandt andet også indgå, at tilegnelsen af det danske sprog kan styrkes, ved at den pågældende elev ved skolegang på en skole med en mindre andel af tosprogede elever med sprogstøttebehov får en øget danskpåvirkning fra klassekammerater med dansk som modersmål eller fra elever, der taler dansk på et modersmålsnærende niveau, og at kommunen har fastlagt rammer for organisering af undervisningen, der indebærer, at elevens behov på denne skole tilgodeses på særlig vis.

Det kan indgå i afvejningen, om der inden for kommunen er mulighed for at henvise til skoler med særlige pædagogiske tilbud til tosprogede elever med et ikke uvæsentligt sprogstøttebehov. Det drejer sig for eksempel om skoler, der har samlet relevant ekspertise i et sprogcenter eller lignende, har samlet undervisningen i sproggrupper tilknyttet tosprogede undervisere eller af anden grund kan sikre, at elever med ikke uvæsentlige behov for sprogstøtte kan få den nødvendige undervisning.

Det forudsættes, at der ved henvisning til skoler med overvejende tosprogede elever med sprogstøttebehov sker en nøje afvejning af fordelene ved en sådan skoles pædagogiske tilbud for tosprogede elever sammenholdt med ulempen ved at samle eleverne på skoler med mange tosprogede elever med sprogstøttebehov, hvor det kan være vanskeligt at inddrage naturlige sprogindlæringsituationer.

Hvis der i kommunen er mere end én skole, som vurderes at kunne tilbyde den tosprogede elev en bedre læringssituation end distriktsskolen, kan kommunalbestyrelsen fastsætte rammer for ordningen om henvisning, som muliggør frit valg mellem disse skoler i det omfang, der er plads på den ønskede skole.

7.3 Løbende vurdering og henvisningens ophør

Det skal løbende vurderes, om der er et behov for undervisning i dansk som andetsprog, som kan begrunde fortsat opretholdelse af den pligtmæssige henvisning til en anden skole end distriktsskolen. Der skal eksempelvis i forbindelse med ophør af basisundervisningen ske en vurdering af, om der stadig er et ikke uvæsentligt støttebehov, som kan begrunde, at eleven fortsat skal blive på skolen og nu modtage supplerende undervisning i dansk som andetsprog.

Henvisningens ophør

Når behovet for undervisning i dansk som andetsprog i det omtalte omfang ikke længere er til stede, har eleven krav på at kunne blive overført til distriktsskolen. Forældrene kan også lade deres barn fortsætte i den skole, som eleven har været henvist til.

Når henvisningen ophører, har forældrene frit valg mellem distriktsskolen eller fortsat skolegang på den skole, hvor undervisningen i dansk som andetsprog har fundet sted, jf. folkeskolelovens § 36, stk. 2 og stk. 4. Forældrene vil også kunne vælge at benytte sig af det frie skolevalg, jf. folkeskolelovens § 36, stk. 3.

7.4 Befordring

Hvis en elev henvises til en anden skole end distriktsskolen, har eleven efter folkeskolelovens § 26, stk. 6, krav på befordring efter de almindelige betingelser vedrørende afstand m.m., der er fastsat i § 26, stk. 1. Eleven har ligeledes krav på befordring, hvis eleven fortsætter undervisningen på den skole, hvortil den pågældende har været henvist i henhold til bekendtgørelsens § 7.

Hvis forældrene benytter sig af det frie skolevalg til at søge til en anden kommune end bopælskommunen, og eleven herefter henvises i henhold til bekendtgørelsens § 7, har eleven ikke ret til befordring, så længe forældrene benytter sig af det frie skolevalg, hverken mens henvisningen står på eller efter den er ophørt.

Der gælder derudover særlige regler om kommunalbestyrelsens befordringspligt i forhold til syge og invaliderede elever, som også gælder for tosprogede elever, jf. folkeskolelovens § 26, stk. 2 og 7.

8 Valgfaget almindelige indvandrersprog

Valgfaget almindelige indvandrersprog er som udgangspunkt et etårigt valgfag, som elever med fornødent forhåndskendskab til det pågældende sprog kan vælge, hvis skolen opretter det som fag. Valgfaget kan være med til at understøtte elevernes sproglige kompetencer både i modersmålet og også i forhold til det danske sprog. Kommunerne kan vælge at udbyde valgfaget almindelige indvandrersprog over længere forløb end udgangspunktet, således at undervisningen tilrettelægges som forløb på op til 3 år, jf. folkeskolelovens § 9, stk. 1, nr. 11, og stk. 2, 2. pkt.

Uddrag af fagformålet i Fælles Mål

Undervisningen skal give eleverne viden om mulighederne for sprogets anvendelse i erhverv i Danmark, i andre lande og i internationale sammenhænge.

Valgfaget almindelige indvandrersprog for elever med fornødent forhåndskendskab til det pågældende sprog kan oprettes på 7., 8. og 9. klassetrin. Der henvises til folkeskolelovens § 9, stk. 1, nr. 11, og stk. 2. Almindelige indvandrersprog vil endvidere efter kommunalbestyrelsens godkendelse kunne oprettes i 10. klasse som andre undervisningsaktiviteter, jf. folkeskolelovens § 19 d, stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal i så fald sikre, at der udarbejdes mål og læseplaner for denne undervisning i 10. klasse.

Formålet er, at eleverne videreudvikler en aktiv tosproget kompetence på grundlag af allerede erhvervede færdigheder i såvel dansk som indvandrersproget.

Af fagets formål fremgår det tillige, at eleverne skal opnå indsigt i sprog og kulturel mangfoldighed i Danmark og i de lande, hvor indvandrersproget tales, og at faget skal styrke elevernes internationale forståelse og forståelse af sprog og kulturel mangfoldighed i Danmark.

Herudover skal faget give eleverne viden om mulighederne for indvandrersprogets anvendelse i erhverv i Danmark, i andre lande og i internationale sammenhænge.

Der henvises herved til § 28 og bilag 33 i bekendtgørelse nr. 1217 af 19. august 2020 om formål, kompetencemål og færdigheds- og vidensområder og opmærksomhedspunkter for folkeskolens fag og emner (Fælles Mål). Fælles Mål, læseplan og vejledning for valgfaget almindelige indvandrersprog kan læses på EMU.dk.

Organisering af valgfaget kan være fælles for elever fra flere skoler eller tilrettelægges i samarbejde med den kommunale ungdomsskole, således at eleverne om nødvendigt henvises hertil. Eleverne skal dog, hvis de ønsker det, kunne modtage undervisning inden for folkeskolen i hele det årlige undervisningstimal, jf. folkeskolelovens § 22, stk. 7.

9 Fritagelse for et fag, obligatoriske prøver og test

9.1 Fritagelse for et fag

Efter bekendtgørelsens § 5, stk. 1, kan en tosproget elev, der modtager undervisning i dansk som andetsprog efter §§ 3 eller 4, med forældrenes samtykke i ganske særlige tilfælde fritages for undervisningen i et fag, dog ikke dansk og matematik, hvis det skønnes umuligt at afhjælpe elevens vanskeligheder gennem supplerende undervisning, jf. folkeskolelovens § 5, stk. 5. Det er en betingelse, at eleven får anden undervisning i stedet.

Herudover fastsætter § 3 i bekendtgørelse nr. 1056 af 28. juni 2022 om visse regler om folkeskolens undervisning i dansk som andetsprog af fordrevne børn og unge fra Ukraine, at en elev, som går i en modtagelsesklasse, der udelukkende består af elever med ophold efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine (særloven), kan fritages for undervisningen i et fag, bortset fra dansk og matematik, hvis det skønnes umuligt at afhjælpe elevens vanskeligheder gennem supplerende undervisning, jf. folkeskolelovens § 5, stk. 5. Fritagelse for undervisningen i det pågældende fag kan kun ske med forældrenes samtykke. Det er en betingelse for fritagelsen, at eleven får anden undervisning i stedet.

Derudover er der fastsat visse fritagelsesregler i folkeskoleloven. Efter folkeskolelovens § 6, stk. 2, skal et barn efter anmodning fritages for at deltage i undervisningen i kristendomskundskab, når forældremyndighedens indehaver skriftligt over for skolens leder erklærer selv at ville sørge for barnets religionsundervisning. Fritagelse kan normalt kun ske fra begyndelsen af et skoleår. Er barnet fyldt 15 år, kan fritagelse kun ske med barnets samtykke. Forud for, at en elev fritages for at deltage i undervisningen i kristendomskundskab skal skolens leder vejlede forældrene om fagets indhold og konsekvenserne af fritagelsen. Det fremgår af bekendtgørelse nr. 691 af 20. juni 2014 om procedureregler ved en elevs fritagelse for kristendomskundskab i folkeskolen. Heraf fremgår også nærmere, hvad forældrene ved en samtale skal orienteres om.

Kristendomskundskab er et obligatorisk fag i folkeskolen, som er kundskabsmeddelende og ikke formkørende. Mange tosprogede elever deltager derfor i kristendomsundervisningen, som tillige omfatter fremmede religioner og andre livsanskuelser. Deltagelse i denne undervisning vil i høj grad kunne fremme elevernes mulighed for at forstå dansk kultur og samfund.

Der er endvidere efter folkeskolelovens § 5, stk. 3, mulighed for, at skolens leder efter samråd med en elevs forældre og lærere og efter eventuel inddragelse af den kommunale ungeindsats kan fritage en elev for tysk eller fransk fra 7. klassetrin, hvis det er til elevens bedste. Elever, der fritages for tysk eller fransk, skal have anden relevant undervisning i de pågældende timer. Denne fritagelse medfører, at eleverne også mister deres retskrav på optagelse på en gymnasial uddannelse.

Herudover kan elever kun fritages for et fag på grundlag af bekendtgørelse nr. 693 af 20. juni 2014 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, som finder anvendelse for elever, som er henvist til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

9.2 Fritagelse for test

De almindelige regler om evaluering af elevernes udbytte af undervisningen, jf. bestemmelserne i folkeskolelovens § 13, stk. 1-6, herunder om obligatoriske test, samt om prøver, jf. bestemmelserne i lovens § 14, stk. 1-5, omfatter også tosprogede elever, som modtager undervisning i dansk som andetsprog.

Tosprogede elever med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller tilsvarende vanskeligheder og/eller utilstrækkelige danskundskaber skal tilbydes særlige vilkår for gennemførelse af test, når dette er nødvendigt for at ligestille disse elever med andre i testsituationen, jf. § 8, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1223 af 31. august 2022 om obligatoriske test i folkeskolen i skoleårene 2022/23 til og med 2025/26 (Folkeskolens Nationale Overgangstest).

En elev kan i særlige tilfælde fritages for at gennemføre en test. Skolens leder kan efter § 10 i den nævnte bekendtgørelse beslutte, at en elev kan fritages for at gennemføre en test, hvis eleven på grund af betydelig funktionsnedsættelse eller utilstrækkelige danskundskaber vurderes ikke at ville kunne gennemføre testen med et resultat, der kan bidrage til kvalificering af den løbende evaluering. De nærmere regler herom er fastsat i bekendtgørelsens § 10, stk. 2 og 3, og § 11. Heraf fremgår bl.a., at fritagelse kun kan besluttes, hvis forældrene og eleven er enige heri, og når der foreligger en pædagogisk-psykologisk udtalelse om, at eleven på grund af sine vanskeligheder ikke på en hensigtsmæssig måde kan gennemføre en test, herunder gennemføre testen på særlige vilkår. Inddragelse af pædagogisk-psykologisk rådgivning kan dog undlades, hvis skolens leder vurderer, at det ikke er nødvendigt, og hvis forældrene er enige heri. Skolens leder skal i den forbindelse sikre, at forældrene orienteres om, at de til enhver tid kan anmode om, at pædagogisk-psykologisk rådgivning inddrages. Elevens synspunkter skal tillægges vægt under hensyntagen til elevens alder og modenhed. Skolens leder skal ved fritagelse for test efter samråd med forældrene - og så vidt muligt eleven - sikre, at der i stedet for testene fastlægges andre metoder til evaluering, der træder i stedet for de obligatoriske test.

9.3 Fritagelse for prøver

Tosprogede elever skal som alle andre elever aflægge prøve. Skolens leder skal tilbyde særlige prøvevilkår til elever med psykisk eller fysisk funktionsnedsættelse eller tilsvarende vanskeligheder, når dette er nødvendigt for at ligestille disse elever med andre i prøvesituationen, jf. §§ 30-35 i bekendtgørelse nr. 1224 af 31. august 2022 om folkeskolens prøver (prøvebekendtgørelsen).

Afgørelsen om særlige prøvevilkår træffes af skolens leder på baggrund af en pædagogisk-psykologisk vurdering og efter samråd med eleven og dennes forældre. Elevens synspunkter skal tillægges passende vægt under hensyntagen til elevens alder og modenhed. Inddragelse af pædagogisk-psykologisk rådgivning kan undlades, hvis skolens leder vurderer, at det ikke er nødvendigt, og hvis forældrene er enige heri. Skolelederen skal sikre, at forældrene orienteres om, at de til enhver tid kan anmode om, at pædagogisk-psykologisk rådgivning inddrages.

En elev, som ikke vil kunne aflægge prøve på særlige vilkår, kan undtages helt fra prøve, jf. prøvebekendtgørelsens §§ 36-42. Skolens leder skal fritage en elev fra prøven, hvis eleven på grund af betydelig funktionsnedsættelse ikke kan aflægge prøven. Endvidere kan skolens leder beslutte, at en elev, som ankommer til Danmark sent i skoleforløbet, fritages for at aflægge prøve i et eller flere fag, hvis det vurderes, at prøveaflæggelse ikke anses for hensigtsmæssigt på grund af elevens utilstrækkelige danskundskaber. En beslutning om fritagelse forudsætter, at der forinden er taget stilling til, om eleven vil kunne aflægge prøve på særlige vilkår.

Afgørelse om fritagelse fra folkeskolens obligatoriske prøver, som kan omfatte en eller flere prøver eller delprøver, træffes af skolens leder på baggrund af indstilling herom fra klasselæreren og efter samråd med elevens forældre og undervisere i de berørte fag. Elevens synspunkter skal tillægges passende vægt under hensyntagen til elevens alder og modenhed. I grundlaget for afgørelsen skal endvidere indgå en pædagogisk-psykologisk vurdering om, at eleven på grund af sine vanskeligheder ikke på hensigtsmæssig måde kan aflægge prøven, herunder aflægge prøven på særlige vilkår. Inddragelse af

pædagogisk-psykologisk rådgivning kan undlades, hvis skolens leder vurderer, at det ikke er nødvendigt, og hvis forældrene er enige heri. Skolens leder kan vælge at inddrage andre sagkyndige. Skolelederen skal sikre, at forældrene orienteres om, at de til enhver tid kan anmode om, at pædagogisk-psykologisk rådgivning inddrages.

En afgørelse om fritagelse for aflæggelse af prøve skal ledsages af en beslutning om, hvordan elevens udbytte af undervisningen kan evalueres på anden vis. Evalueringen, der skal træde i stedet for prøven, skal finde sted i samme prøvetermin. Er en elev fritaget for prøveaflæggelse i et fag, der ikke bliver udtrukket til prøve, skal der ikke ske en evaluering af elevens udbytte af undervisningen i dette fag.

Prøverne i fag, der ikke er sprogfag, skal afholdes på dansk, efter den almindelige hovedregel for folkeskolens afgangseksamen, prøve på 8. klassetrin og 9. klasseprøverne, jf. prøvebekendtgørelsens § 29. Elever med ophold efter lov om midlertidig opholdstilladelse til personer fordrevet fra Ukraine (særloen), der har modtaget undervisning efter samme lov, på engelsk eller ukrainsk, har ikke krav på at aflægge prøve på andre sprog end dansk.

Elever, der er fordrevet fra Ukraine, herunder elever med ophold efter særloven, er omfattet af de almindelige regler for folkeskolens afgangseksamen, prøve på 8. klassetrin og 9.-klasseprøver. En elev, der er fordrevet fra Ukraine, vil – ligesom andre elever – efter en konkret og individuel vurdering kunne fritages for at aflægge prøve i et eller flere fag efter reglerne herom i prøvebekendtgørelsen.

For elever med ophold efter særloven, hvis skole er omfattet af reglerne om sprogprøver, kan kravet om aflæggelse af sprogprøver fraviges. Det er skolens leder, der skal træffe beslutning om, hvorvidt eleven skal aflægge sprogprøven. Skolens leder vil i sin beslutning om at fravige kravet om sprogprøver kunne lægge vægt på elevens faglige forhold og tilknytning til Ukraine. Der kan fx være situationer, hvor eleven modtager faglig undervisning på ukrainsk og dermed kan have gavn af at fortsætte med at modtage undervisning i dansk som andetsprog.

10 Krav til kvalifikationer for undervisere i dansk som andetsprog, jf. bekendtgørelsens § 6

10.1 Uddannelse

Kvalifikationskravene i folkeskolelovens kapitel 4 gælder også for undervisere i dansk som andetsprog. Dertil kommer bekendtgørelsens krav om, at underviserne gennem særlig uddannelse eller på anden måde har kvalificeret sig til opgaven, jf. § 6 i bekendtgørelsen.

Undervisningen i dansk som andetsprog varetages således af undervisere, jf. folkeskolelovens kapitel 4, der gennem særlig uddannelse fx linjefaget dansk som andetsprog eller på anden måde har kvalificeret sig hertil fx gennem længerevarende kurser eller diplomuddannelser.

Undervisning i dansk som andetsprog af tosprogede elever med behov for sprogstøtte skal i udgangspunktet foregå som en integreret del af den almindelige undervisning i fagene, og først og fremmest som en dimension i undervisningen i andre fag. Derfor er det centralt i den forbindelse, at faglærerne har kvalifikationer til at integrere dansk som andetsprog i deres fagundervisning.

10.2 Efteruddannelse og videreuddannelse

Som følge af reformen af læreruddannelsen i 2013, vil alle lærere fremover få kendskab til undervisning i dansk som andetsprog via kompetenceområdet Undervisning af tosprogede elever. Selvom alle kommende lærere har dette kompetenceområde, skal skolens leder være opmærksom på, at behovet for specialiseret efteruddannelse i dansk som andetsprog både i basisundervisning og i den supplerende undervisning i dansk som andetsprog er nødvendig. Læreruddannelsens kompetenceområde giver lærerne en overordnet og meget generel introduktion til området.

Det er vigtigt, at undervisere i dansk som andetsprog løbende deltager i efteruddannelse i form af korte og længere kurser inden for området. Det samme gælder med hensyn til børnehaveklasseledere, som underviser tosprogede elever.

Der pågår ved vejledningens offentliggørelse (september 2022) politiske forhandlinger om en ny læreruddannelse på Uddannelses- og Forskningsministeriets område.

10.3 Tosprogede undervisere

Mange tosprogede undervisere har taget en dansk lærereksamen. Tosprogede undervisere har særlige muligheder for at bidrage til undervisningen i dansk som andetsprog, ved at de kan nyttiggøre modersmålet i fagundervisningen, der foregår på dansk. De kan for eksempel komme med forklaringer på elevernes modersmål, introducere nye fagområder på modersmålet og samtidig lære eleven de danske ord og begreber, der arbejdes med, eller oversætte ord og derved støtte elevens faglige tilegnelse. Det forudsætter dog, at de har samme sproglige baggrund som eleverne.

I tilfælde, hvor der er oprettet modtagelsesklasser for en bestemt sproggruppe, jf. kapitel 6, kan undervisningen varetages af en tosproget underviser, som taler elevernes sprog, og som har en dansk læreruddannelse. Giver undervisningen i disse klasser af to undervisere i fællesskab, kan den ene være en tosproget underviser uden læreruddannelse, som varetager understøttende undervisningsopgaver, jf.

folkeskolelovens § 30 og bekendtgørelsens § 6. Skolen må påse, at den tosprogede underviser har kendskab til undervisningsmetoder i folkeskolen og taler og forstår dansk så godt, at vedkommende kan undervise på sproget.

Hvis basisundervisningen eller den supplerende undervisning omfatter elever med forskellige modersmål, kan der i enkelte timer tilknyttes tosprogede underviserkræfter i de forskellige sprog.

Tosprogede medarbejdere kan desuden indgå i støttefunktioner i team, der varetager undervisning af tosprogede elever, herunder medvirke i kontakten til hjemmene, jf. kapitel 12. Arbejdsfordelingen kan aftales i teamet. I den forbindelse vil det være hensigtsmæssigt, at det aftales, hvordan de implicerede informerer hinanden, om hvordan opgaverne løses.

Det er generelt vigtigt, at tosprogede medarbejdere på en skole inddrages i det kollegiale samarbejde på lige fod med det øvrige undervisende personale.

10.4 Samarbejde og koordination

På skoler med mange tosprogede elever kan der udpeges en funktionslærer eller lignende, som koordinerer skolens undervisning af de tosprogede elever.

Det vil ofte være værdifuldt at etablere kontakt mellem undervisere i folkeskolen, som underviser tosprogede børn og unge, og ansatte inden for andre områder, der har at gøre med gruppen, for eksempel ansatte i daginstitutioner og i fritidsklubber.

Hvis der findes en konsulent for undervisning af tosprogede elever i kommunen, kan det blandt andet være dennes opgave at koordinere et samarbejde mellem lærerne mv. inden for området.

11 Specialundervisning af tosprogede elever m.m.

11.1 Tosprogede elever og specialundervisning

Nogle tosprogede elever kan have behov for både undervisning i dansk som andetsprog og specialundervisning.

Hvis man i forbindelse med en henvisning af tosprogede elever til undervisning i dansk som andetsprog får formodning om, at en elev har behov for specialundervisning på baggrund af, at elevens udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, indstiller skolens leder eleven til en pædagogisk-psykologisk vurdering. Hvis eleven har påbegyndt undervisningen, afgives indstillingen normalt af klasse-læreren gennem skolelederen. Der henvises til bestemmelserne om iværksættelse af specialundervisning i bekendtgørelse nr. 693 af 20. juni 2014 om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

Opmærksomhedspunkt

Det er vigtigt at være opmærksom på, at en tosproget elev kan have særlige vanskeligheder ved at tilegne sig dansk eller øvrigt fagligt indhold, der ikke beror på, at eleven er tosproget. Disse vanskeligheder er i så fald måske begrundet i, at elevens udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte i form af specialundervisning eller specialpædagogisk bistand.

Det er relevant at vurdere, hvorvidt en elevs vanskeligheder kun viser sig på dansk eller også eksisterer på modersmålet. Det kan en fagperson med grundigt kendskab til elevens modersmål bidrage til at af-dække.

Det er vigtigt, at den enkelte elevs særlige behov konstateres og tages op. Undertiden erkendes en elevs særlige behov først, når eleven gennem længere tid har fulgt undervisningen i en modtagelses-klasse. Hvis en elev er blevet undervist i en modtagelsesklasse i det maksimale tidsrum af to år, jf. hovedreglen i bekendtgørelsens § 4, stk. 7, og eleven fortsat ikke har tilegnet sig de sproglige forudsætninger for at have tilstrækkeligt udbytte af den almindelige undervisning inklusive eventuelt særlige støtteforanstaltninger, kan der være grundlag for at undersøge, om eleven har behov for specialundervisning.

Ved pædagogisk-psykologiske undersøgelser må man være opmærksom på, at alle test- og undersøgelsesmetoder i vidt omfang er udviklet ud fra danske kulturspecifikke forudsætninger.

Tosprogede elever med specialundervisningsbehov henvises til den specialundervisning, som er oprettet på skolen eller i kommunen. Der kan også etableres en specialundervisning i dansk som andetsprog og eventuelt i andre fag, som er særlig tilrettelagt for tosprogede elever. Der kan for eksempel være behov for at yde støtte til tosprogede elever med ordblindhed eller generelle indlæringsvanskeligheder for elever i en modtagelsesklasse.

Samarbejdet med forældrene er af ganske særlig betydning i forbindelse med specialundervisning. Det vil ofte være nødvendigt at inddrage tolk i kommunikationen med forældrene.

Skolerne må være opmærksomme på, at en del flygtningebørn er præget af oplevelser, der kan blokere for deres aktive deltagelse i undervisningen. Eftervirkningerne viser sig undertiden først længe efter, at børnene er kommet til Danmark. Der vil i disse tilfælde ofte være behov for, at for eksempel personale med pædagogisk-psykologiske kompetencer samarbejder med institutioner, der har ekspertise i behandling af krigstraumer. Der henvises til www.traume.dk, hvor der kan søges yderligere information.

Det vil være hensigtsmæssigt, at det er undervisere, som er særligt kvalificeret til at undervise i dansk som andetsprog og specialundervisning, som sammen med klassens øvrige undervisere koordinerer undervisningen, så elevens forudsætninger og behov for sprogstøtteundervisning i dansk som andetsprog og specialundervisning imødekommes, og der sikres den størst mulige kontinuitet i elevens skoledag.

11.2 Tosprogede elever og ordblindhed

Tosprogede elever kan også være ordblinde, hvorfor det er vigtigt også at være opmærksom på disse elevers afkodningsfærdigheder. Der er nemlig lige så mange ordblinde elever blandt tosprogede elever, men de overses nogle gange af lærerne, som kan tro, at elevernes udfordringer med sprog og skriftsprog "kun" skyldes tosprogsudfordringer.

Risikotest for ordblindhed

Fra august 2022 er det obligatorisk, at skolens leder senest på 1. klassetrin skal tilbyde elever med tegn på specifikke læsevanskeligheder en *risikotest for ordblindhed*, som stilles til rådighed af Børne- og Undervisningsministeriet. Elever med en ordblind forælder skal ligeledes tilbydes en *risikotest for ordblindhed*, medmindre skolens leder efter samråd med elevens forældre vurderer, at der ikke er behov for det. Dette gælder også tosprogede elever. Der henvises til § 3 b i folkeskoleloven.

Risikotest for ordblindhed (tidligere Ordblinderisikotesten) er udviklet af Center for Læseforskning ved Københavns Universitet. Testen er udviklet til at teste elever i slutningen af børnehaveklassen, i midten af 1. klasse og i slutningen af 1. klasse. Den understøtter skolerne i arbejdet med at identificere elever, der er i risiko for at udvikle ordblindhed, så der kan sættes ind med de nødvendige ressourcer og værktøjer, der skal til for at afhjælpe elevens vanskeligheder.

Læs mere om [Risikotest for ordblindhed](http://uvm.dk) på ministeriets hjemmeside (uvm.dk)

Elever, som viser tegn på ordblindhed

Elever med læsevanskeligheder, der kan skyldes ordblindhed, skal af skolens leder tilbydes en ordblindetest. Dette gælder også tosprogede elever. Tilbuddet gives fra den 1. marts på 3. klassetrin efter samråd med eleven og forældrene. Desuden har forældre én gang i skoleforløbet krav på, at der foretages en ordblindetest af deres barn. Retskravet på en ordblindetest gælder fra den 1. marts på 4. klassetrin. Der henvises til § 3 b i folkeskoleloven.

Børne- og Undervisningsministeriets ordblindetest

'Ordblindetesten' er udviklet af Center for Læseforskning ved Københavns Universitet. Ordblindetesten stilles gratis til rådighed for kommuner og skoler og kan anvendes fra 3. klasse og opefter i grundskolen, på ungdomsuddannelserne, på videregående uddannelser og i ordblindeundervisning for voksne.

Læs mere om [Ordblindetesten](http://uvm.dk) på ministeriets hjemmeside (uvm.dk).

12 Samarbejdet mellem skole og hjem

I Danmark har vi en lang tradition for, at skolens formål løftes i et tæt samarbejde mellem skolen og forældrene. Dette samarbejde bygger på gensidig tillid og respekt. Blandt andet på grund af de sproglige vanskeligheder kan det forventes, at det vil tage tid, inden dette samarbejde kan forløbe lige så indforstået i forhold til forældre til tosprogede børn som til øvrige forældre.

Formålet med samarbejdet mellem skole og hjem er blandt andet at få de fælles resurser til at virke til gavn for elevens udvikling. Forældrene har på deres side brug for information om skolen og om deres børns forhold her for aktivt at kunne tage del i og understøtte deres børns skolegang, mens underviserne er interesseret i at få del i forældrenes viden om barnet.

Som skole, der modtager nyankomne tosprogede elever, kan der være et særligt behov for at understøtte samarbejdet mellem skole og hjem. Nyankomne forældre kan have erfaringer med en skolekultur, der adskiller sig væsentlig fra den danske skolekultur, og det kan være vigtigt at forventningsafstemme skole og forældres roller og opgaver i forhold til barnets skolegang. I en sådan forventningsafstemning kan der eksempelvis tales om forældreengagement til arrangementer og møder, mulighed for støtte til skolearbejdet i hjemmet, lokale muligheder for lektiecafé, fagenes indhold, tilstedeværelse og fravær mv.

12.1 Orientering om folkeskolen

Børne- og Undervisningsministeriets folder "Velkommen til den danske folkeskole" fra 2010 giver en introduktion til den danske folkeskole. Folderen henvender sig til alle forældre med børn i folkeskolen, men først og fremmest til tosprogsforældre og er udgivet på seks sprog: dansk, engelsk, tyrkisk, somalisk, arabisk og afghansk (dari). [Folderen](#) er tilgængelig på ministeriets hjemmeside (uvm.dk).

Opmærksomhedspunkt

Det er særligt vigtigt, at man i god tid inden skoleårets start sørger for at informere de tosprogede forældre til skolebegyndere om tidspunktet for optagelse i skolen, i børnehaveklasse eller i 1. klasse og om den skolemæssige placering af eleverne. Skriftlige meddelelser herom må eventuelt oversættes.

12.2 Hjemmebesøg

Ved optagelse af en tosproget elev i folkeskolen kan det i nogle tilfælde være nyttigt at gennemføre hjemmebesøg for at skabe tillid som grundlag for et samarbejde. Det vil typisk være hensigtsmæssigt, når der er tale om en nyankommet elev og familie, der ikke har de nødvendige danske sprogkunderskaber og kendskab til det danske samfund.

Inden besøget vil det være hensigtsmæssigt, at underviseren indhenter viden om forskelle i "gæsteregler". En tosproget medarbejder eller en tolk kan også deltage i hjemmebesøget og være til stor hjælp med henblik på at give forældrene en orientering om skolen på deres eget sprog.

12.3 Forældrenes mulighed for at støtte eleverne

Selv om forældrene måske ikke har de sproglige muligheder for at støtte deres børns indlæring i og på dansk, har det stor betydning, at de viser interesse for skolearbejdet og sørger for, at børnene får tid og ro til hjemmearbejde og til at læse.

Forældrene kan støtte dansktilegnelsen ved at tale meget med deres børn om mange forskellige ting. På den måde stimuleres børnenes sproglige udvikling. Forældrene kan bruge modersmålet, hvis det er det sprog, forældrene føler sig mest sikre på. Derudover kan forældrene støtte dansktilegnelsen ved at sørge for, at deres barn møder det danske sprog i mange forskellige situationer for eksempel ved at se dansk tv og – for de mindre børn – danske børneudsendelser og ved at hjælpe deres børn med at deltage i fritidsaktiviteter, sport mv.

Disse forhold vil også kunne drøftes ved ovennævnte forældremøder.

12.4 Brug af tolk

Selv om der lægges stor vægt på, at voksne indvandrere og flygtninge lærer dansk, kan der være behov for at anvende tolke. Til løsning af kommunikationsproblemer i skolens hverdag kan en eventuelt tosproget lærer medvirke blandt andet med henblik på at oversætte.

For at en tosproget lærer kan medvirke i kommunikationsopgaver, forudsættes det, at den pågældende har godt kendskab til folkeskolen, herunder også til aktiviteter, som ikke findes i oprindelseslandets skole, som for eksempel lejrskoler, ekskursioner, virksomhedsbesøg og erhvervspraktik.

Hvis skolen ønsker en drøftelse med forældrene af særlige problemer hos en elev, bør der om nødvendigt medvirke en uddannet tolk, helst med kendskab til det danske skolesystem. Underviseren bør sætte tolken ind i mødets indhold inden mødet.

Der kan endvidere være behov for at oversætte og bearbejde meddelelser til hjemmet, i det omfang der findes forældre med utilstrækkelige danskkundskaber. Børn bør ikke anvendes som tolke.

12.5 Skolebestyrelser

Man bør opfordre de tosprogede forældre til at deltage i skolebestyrelsesarbejdet og i eventuelle klasseforældreråd mv., så de får mulighed for at fremføre deres synspunkter og ønsker og tage del i drøftelserne om skolens forhold.

Nogle skoler har oprettet såkaldte etniske råd, hvor tosprogede forældre har særlig mulighed for at komme til orde.

På skoler med mange tosprogede elever gør man ofte en særlig indsats for at få tosprogede forældre til at stille op ved skolebestyrelsesvalgene. Man skal i den forbindelse være opmærksom på, at det vil være mest hensigtsmæssigt at opstille forældre med godt kendskab til dansk, idet det vil være yderst vanskeligt at gennemføre tolkning ved møder i skolebestyrelsen.

13 Kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine

Kommunerne har i 2022 med vedtagelsen af lov nr. 691 af 24. maj 2022 med senere ændringer fået mulighed for at oprette og drive særlige grundskoler for fordrevne børn og unge fra Ukraine, der har fået opholdstilladelse efter lov nr. 324 af 16. marts 2022 om midlertidig opholdstilladelse til personer, der er fordrevet fra Ukraine med senere ændringer (særloven).

Loven giver kommunerne mulighed for at oprette et grundskoletilbud til de omfattede elever, som kan tilgodese elevernes behov for at bevare en tilknytning til ukrainsk sprog, kultur og uddannelse. Tilbuddet skal på samme tid tilgodese elevernes faglige og alsidige udvikling, herunder socialt, og elevernes trivsel i skolens faglige og sociale fællesskaber, samt elevernes behov for sprogstøtte i form af undervisning i dansk som andetsprog.

De særlige grundskoler oprettes i kommunalt regi uden for rammerne af folkeskoleloven. Skolerne er derfor ikke omfattet af den øvrige del af nærværende vejledning, der alene omhandler folkeskolens undervisning af tosprogede elever. Vejledningen kan dog give inspiration i forhold til undervisningen i de særlige grundskoler, selvom sådanne tilbud ikke er en del af den almindelige folkeskole.

Kommunalbestyrelsens beslutning om oprettelse af en særlig grundskole træffes på et møde. Beslutningen skal bygge på en vurdering af, at der kan tilvejebringes et undervisnings- og læringsmiljø, der både kan tilgodese elevernes faglige og sociale kompetencer.

Tilbuddet i særlige grundskoler vil være et alternativ eller supplement til kommunens tilbud i folkeskolens almindelige klasser og modtagelsesklasser. De særlige grundskoler giver undervisning inden for børnehaveklassen og 1.-9. klassetrin, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Kommunale særlige grundskoler skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder, der forbereder dem til videre uddannelse og giver dem lyst til at lære mere. Skolerne skal efter deres formål og i hele deres virke forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene

De særlige grundskoler kan optage undervisningspligtige børn og unge, der har opholdstilladelse efter særloven, hvis elevens nærmere bestemte behov ud fra en samlet, konkret vurdering bedst tilgodeses i en særlig grundskole, jf. nærmere herom i afsnit 13.1.

Kommunen har endvidere mulighed for mod hel eller delvis betaling at tilbyde en ung under 25 år med opholdstilladelse efter særloven, og som ikke er i den undervisningspligtige alder, at deltage i undervisningen i en særlige grundskole, hvis kommunen konkret vurderer, at det er det mest relevante undervisningstilbud for den unge. Muligheden for at deltage i tilbuddet vil ophøre, når den pågældende fylder 25.

Kommunalbestyrelsen vil ved beslutningen skulle tage hensyn til den unges behov. I denne forbindelse vil kommunalbestyrelsen skulle inddrage, om der er andre muligheder for at tilbyde den unge undervisning, samt om disse tilbud er egnede til at imødekomme den unges behov. Hensigtsmæssigheden i at henvise unge over den undervisningspligtige alder til en særlig grundskole vil således skulle afvejes i

forhold til øvrige relevante tilbud, fx 10. klasse, danskuddannelse til voksne udlændige (fx Danskuddannelse 2), ungdomsskolen eller en ungdomsuddannelse. Kommunalbestyrelsen vil endvidere ved beslutningen skulle tage hensyn til de andre elever, som den unge vil komme til at modtage undervisning sammen med, da kommunalbestyrelsen også vil have en forpligtelse til at sikre disse elevers faglige, sociale og alsidige udvikling. Det er således ikke intentionen med bestemmelsen, at unge voksne skal fastholdes i et børnemiljø, ligesom de særlige grundskoler som udgangspunkt vil skulle bestå af børn, ikke voksne.

Det bemærkes i den forbindelse, at loven om kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine, ikke ændrer på retten til danskuddannelse for personer over 18 år i henhold til danskuddannelsesloven. Kommunale særlige grundskoler kan således være et supplement for de 18- til 25-årige, men kan ikke erstatte danskuddannelsen. En udlænding over 18 år, der modtager undervisning i en særlig grundskole, vil således også skulle have tilbudt undervisning efter danskuddannelsesloven.

13.1 Optagelse

Kommunalbestyrelsen kan efter en konkret og individuel vurdering henvise undervisningspligtige børn og unge, der har opholdstilladelse efter særloven, til en særlige grundskole, hvis den særlige grundskole samlet set vurderes bedst til at sikre:

1. elevens faglige og alsidige udvikling, herunder socialt, og elevens trivsel i skolens faglige og sociale fællesskaber,
2. elevens behov for sprogstøtte i form af undervisning i dansk som andetsprog og
3. elevens behov for kendskab til ukrainsk sprog og kultur med henblik på at sikre de bedst mulige forhold ved en hjemrejse til Ukraine.

Det indebærer, at det udover elevens opholdsgrundlag også er en betingelse for optagelse, at elevens nærmere bestemte behov ud fra en samlet, konkret vurdering bedst tilgodeses i en særlig grundskole.

Den samlede vurdering skal for det første inddrage hensynet til elevens faglige og alsidige udvikling, herunder socialt, og elevens trivsel i skolens faglige og sociale fællesskaber.

Dette kriterie taler for at optage en elev i en særlig grundskole, hvis den undervisning og de sociale fællesskaber, den særlige grundskole tilbyder, tilgodeser elevens behov. Det gælder uanset varigheden af elevens optagelse.

Kriteriet taler på den anden side imod at optage eller fastholde en elev i en særlig grundskole, hvis den undervisning og de sociale fællesskaber, den særlige grundskole tilbyder, ikke vil kunne sikre, at eleven fx udvikler sig fagligt eller socialt. Det kan fx være tilfældet, hvis eleven har faglige behov, der ikke kan imødekommes i den særlige grundskole.

Vurderingen skal for det andet inddrage hensynet til elevens behov for sprogstøtte i form af undervisning i dansk som andetsprog.

Kriteriet vil tale for at optage en elev i en særlig grundskole, hvis eleven er tosproget og har behov for sprogstøtte, og især hvis eleven har et ikke uvæsentligt behov for sprogstøtte.

Kriteriet taler imod at optage eller fastholde en elev i en særlig grundskole, hvis eleven kan deltage i folkeskolens almindelige undervisning med yderligere undervisning i dansk som andetsprog, deltage i undervisningen på dansk eller hvis eleven har modtaget undervisning i en særlig grundskole, modtagelsesklasse eller tilsvarende tilbud i to år.

Vurderingen skal for det tredje inddrage hensynet til elevens behov for kendskab til ukrainsk sprog og kultur med henblik på at sikre de bedst mulige forhold ved en hjemrejse til Ukraine.

Dette kriterie taler for at optage en elev i en særlig grundskole, hvis eleven har et ønske om at vende tilbage til Ukraine, når forholdene er til det, og eleven derfor ønsker at bevare en tilknytning til ukrainsk sprog og kultur. I den situation vil det kunne tale yderligere for at optage eleven i en særlig grundskole, hvis den særlige grundskole tilbyder undervisning fra det ukrainske undervisningsministerium, og dermed giver eleven forudsætninger for at kunne fortsætte i det ukrainske undervisningssystem ved tilbagevenden.

Kriteriet taler imod at optage eller fastholde en elev i en særlig grundskole, hvis eleven ikke har et ønske om at vende tilbage til Ukraine, når forholdene er til det, og derfor har behov for et tilbud, der fokuserer på elevens muligheder for at indgå i det danske samfund. Det kan fx være relevant for elever, der ikke er ukrainske statsborgere, men har haft flygtningestatus i Ukraine, og elever, som er uledsagede mindreårige.

Hvis den enkelte elev har særlige behov, der ikke kan tilgodeses i den særlige grundskole, vil det være kommunalbestyrelsens ansvar at give eleven et andet tilbud end en særlig grundskole. Det kan fx være elever med vidtgående behov for specialundervisning eller elever fra den russisktalende mindretal i Ukraine, som ikke ønsker at følge undervisning på ukrainsk.

13.2 Ophør af indskrivning

Indskrivning i en særlig grundskole kan med forældrenes samtykke ophøre, når eleverne vurderes at kunne deltage i undervisningen i en almindelig klasse i folkeskolen.

Det indebærer, at eleverne i særlige grundskoler som udgangspunkt, men ikke automatisk, skal overgå til undervisning efter folkeskolelovens regler i en almindelig folkeskole, når eleverne vurderes at kunne deltage i den almindelige undervisning med yderligere undervisning i dansk som andetsprog. Det kan dog kun ske, hvis forældrene giver samtykke til, at eleven overgår til undervisningen i folkeskolen.

Det skal bemærkes, at en elev, som ikke har opholdstilladelse efter særloven, ikke vil kunne modtage undervisning i en særlig grundskole. Det betyder, at elever, hvis opholdstilladelse udløber, bortfalder eller inddrages, ikke vil kunne fortsætte i en særlig grundskole, da de herefter ikke vil opfylde betingelsen om at have ophold efter særloven.

13.3 Undervisningen

De kommunale særlige grundskoler skal give undervisning inden for børnehaveklassen og 1.-9. klassetrin, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Undervisningssproget på særlige grundskoler er dansk, engelsk eller ukrainsk, og kommunalbestyrelsen kan beslutte at bruge et eller flere af de nævnte sprog. I faget dansk skal der dog altid undervises på dansk.

Undervisningen skal lede frem til, at eleverne i fag, som ikke er sprogfag, kan aflægge folkeskolens prøver på dansk med mulighed for individuel fritagelse grundet utilstrækkelige danskkundskaber efter gældende regler, jf. kapitel 9, afsnit 9.3.

Der kan lokalt laves en ordning, hvor eleverne på en særlig grundskole også deltager i undervisningen på en folkeskole, da denne undervisning kan træde i stedet for undervisning i den særlige grundskole. Eksempelvis vil en elevs deltagelse i fx undervisning i faget håndværk og design på en folkeskole kunne træde i stedet for elevens deltagelse i undervisning i håndværk og design på den særlige grundskole.

Der er mulighed for, at de særlige grundskoler kan lade eleverne deltage i undervisningen i folkeskolen i større og større omfang i takt med, at eleverne bliver i stand til at følge undervisningen på dansk. Dermed vil der kunne tilbydes eleverne den samme interaktion mellem undervisning i et særligt tilbud til tosprogede elever og den almindelige undervisning, som for elever i folkeskolens modtagelsesklasser.

Der er fastsat regler om i bekendtgørelse nr. 1057 af 28. juni 2022 om elevtallet i kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine, at elevtallet i klasserne højst må være 18 elever ved skoleårets begyndelse. Det skal tilstræbes, at elevtallet i klassen ikke bliver højere i løbet af skoleåret.

13.4 Frit skolevalg

Det følger af § 3, stk. 1 i loven om kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine, og lovforarbejderne hertil at forældrene til elever i den undervisningspligtige alder, der har fået ophold efter særloven, har frit valg blandt kommunale særlige grundskoler eller ligeartede tilbud i folkeskolen i bopælskommunen eller i en anden kommune, når det kan ske inden for de rammer, kommunalbestyrelsen i skolekommunen har fastsat efter lovens § 13, henholdsvis folkeskolelovens § 36, stk. 3 og § 40, stk. 2. Forældrene og eleverne har således krav på optagelse, hvis der er plads i tilbuddet. Det er en forudsætning, at der er et relevant tilbud i forhold til elevens behov for sprogstøtte.

13.5 Lovens ophævelse

Loven om særlige kommunale grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine, ophæves den 17. marts 2024, svarende til gyldighedsperioden af de opholdstilladelser, der meddeles efter særloven. Kommunerne kan kun etablere og drive særlige grundskoler i den periode, loven har virkning. Børn og unge med ophold efter særloven skal, når loven ophæves, overgå til grundskole i henhold til folkeskolelovens regler.

Lovens ophævelse vil kunne udskydes ved, at børne- og undervisningsministeren udsteder en bekendtgørelse om udskydelse. Det forudsætter, at gyldigheden af opholdstilladelser udskydes indtil den 17. marts 2025, jf. særloven. Det kræver, at aftalepartierne bag aftalen om øget fleksibilitet i modtagelsen af fordrevne børn og unge på børne- og undervisningsområdet, giver tilslutning hertil.

Lovgrundlag

Lov om kommunale særlige grundskoler for børn og unge, der er fordrevet fra Ukraine, kan findes på Retsinformations hjemmeside, se [lovbekendtgørelse nr. 1169 af 12. august 2022](#) (Retsinformation.dk)

Indholdet af loven er uddybet i bemærkningerne til lovforslag nr. L 201 fremsat den 12. maj 2022 (Retsinformation.dk)

Der henvises desuden til Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside (www.uvm.dk), hvor der er offentliggjort svar på en række [ofte stillede spørgsmål \(FAQ\)](#) om reglerne.

BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET